

6

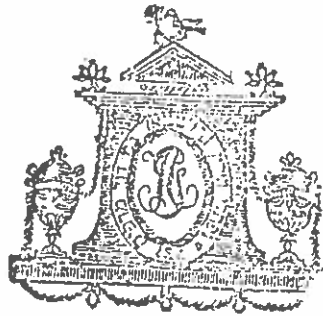
ספר

תפארת צבי

על

שאלות ותשובות

עריכר כבוד אדמו"ר הרב האו גאון האמיתי אפרסם הסידור המקובל האלכי קדוש יאמר
 לו רבן ט! כל בני העולם המזק בישיבה והרכין חורה ברכים מסך תמשים עתה
 מהיר **צבי הירש** זל"ה"ס שהיה מקדם אב"ד בק"ק בראד ואחר כך נתקבל לק"ק
 רכתי ומשם נתקבל לאב"ד לשלש קהלות אלטור' המעורג ונזכר
 ישי"א ומתח"ו כ"ד טס והוסי העיר ד' אח כבוד בנו הרב סי"ג המפורסם עלטלה היוחסין מאו
מושח כ"י אב"ד זק"ק טאמטיב לה"ץ חורה אביו הלדיק ברכים להביא לביס מדעם את
 המפריס המבוארים בהקדמה למעיל :

נרפס פה רבוב

פיוס יוס' נ' אב שנת תוסעו לאמת לטיק

Druck in Zemberg bei Herr Grossman

תפארת שירת מדרגין

אשרת חיים

צבי

תשובה שמה משנת והלחם שונו יהיה' אלוהי'

שנת ברחק טעמו י' הו' הרב המובל

ומה' כ'ת' ח'ת' סלמה נ' אב' דק' עשר' שידל' יע'

אשרתו ע'ד עבולות נאים בלי' סב'

במים חמים שפוכי' לתוך המקיה

אדר זה המלך בתש' ח'ג' סי' י'א' ותשלנו רוצה לשל'

ירגל בדברו המלך ז' ל' קותר אני דברי המלך סירן

וקיימין - בסותר שרונה סלון להחיר ביה' הרמזה

ובום ללא גורו על חמני' ביה' במקום מעט' ותשלנו

סקפוק בזה בשביל שקל קבלו שנת' ואף ע'א' תיקל

ג'כ' בעצו סוף קניני' שנת כמו בלחור' ביה' שחברו'

לי' להשלנו דו'ת' שבת שפעה ישראל עמו לא החר

אזת חמנין בדברי תשו' נראה דליו מחלק בזה דה'

סל' סתם על שנות ללא גורו על ביה' אף דינו בקבל

שנת' וכן תוך החברה מראה דליו מחלק' וכן מהריו'

סקפוק על מה שאי' כר' לומר למו שלא קיבל שנת לשנות

מחלכה - ואל' דלח' ר' ללא גורו ביה' דהיינו במקום

מורה ואל' שנין שנות שפעה ישראל ים חלוקין בין

קבלה לנ' - משיכן פסיקא לי' להקטין זה על אדריס

ע' כ' כותבו אף שנות שפעה ישראל להחיר במקום שנה

דוה' התו' של מהריו' החם שאני דהוא במקום חום'

וגמלאות על ת'ש' דיש ראי' חת' ח' ומדברי מהריו' שכ'

טעם להחיר אמירה לטעום קידום שנת מוסדות מקומי'

ט' ואל' חום דלי כפי לא קיבל דס' חוקרת לקבל שנת

ולכני און טירוב מטייל ע'כ' אף כס'ג' כרי במקום מורה

ובס' י'ל' כ'י' מנד' השנרל' דברי הוא רלית ר' מהריו'

במורדכי דלף חסום קבלה לא גורו בנירוב ובטומה י'א'א'

כליוני דריק חמנה כ'כ' דליון שנות גורו' משרה' שרי ביה'

הקלר' בנדר' כ'ת' ס' רשיו' סס' דלל' כ' האף שרי ביה' הא'

מסתת' קבלו שנה ומהר' הביא ראי' מהתוספת' דהטעמו'

חסורל' אחר קבלה ס'כ' ע'ב' סנקי' דדחקיון ותוקמינין

ביה' ש' דחמני' מייירו' או לא קבל שנת' ואליו במקום שנת'

אבל אי קבל שנת דעתו לאסיר' - והשתל' י'ל' או ס'ד'

לכל השנות' גורו אחר הקבלה ס'כ' אף כיד לא גורו

פל שנות דביה' הא' השתל' י' קבלה קודם ביה' ש'

ומה הטיילו ללא גורו על ביה' הא' זה יודמן לניהם

רשקיו' שא' לא יקבל שנת קודם ולא יהי' במקום שניר'

ומשום מלתא דלא שכיח כולי האי לא הי' מניל' ביה' ש'

מכלל גיירה פ'כ' במקום חמנה אף מהר' מורה דברי

אחר קבלה רק ליהו במקום דשנת פליג כמו טירוב

מירוח דלא חשיב לדבר חמנה כתבאר' בח'א' ובעור

וכ' ח'ירק בהיתר בין השמות בניר' היינו דליו שנות נמו'

ואין חסור ביה' לא דלא גורו רק שאין כאן שני' גמור'

ה' כ' י'ל' אי קבל שנת חסור לשנות אף זה שאני כ'כ'

שנות אבל במקום חום י'ל' לכ' שרי אף אחר קבלת

שנת אף שנות גמיר' ומחוק מ'ש' יחבאר' זו דיש מקום

לחלוקות בשל חום' שנת פל הח'א' דלמה כתב על

לכוי' בה' ד' לוי' ודליו דל' חמני' ל' טעמה דל'א' לח'ר

רבכל ובה' לא נחלקי מהר' וממור' מהר' דורח' בעיר'

7

ת
דמספק ה
פנים צה
מהטעמו
דברי אר
אוסור' ו
שאוני קנה
לחוססת
בה' מ'

ומש'

לומר שח
דברי חס
לשמות
לחמירה
לא שרי
חמנה מי
אף במק
לוחדי
פירות
חמנה פ
בדי נה
דלי' כ'
לי' כ'
שנאה ה
לחבוא
מלכה
איסור
להלוא
חקקה
האומן
איסור
שבתין
לומר
לחבול
ולאכ
הם
חמנה
ל' כ'

אד'

חמנה
יחמי
אף
יבוא
לא נ
דלף
כל נ
גופו
דמא
דלח
שכ

ההספק

תפארת

שות מדרין

אורח חיים

צבי

ז

היספק הוא בדלו' אים הו' שב' ולא על הכבו' א"כ הראינו פנים בהלכה לדברי ח"ז - אף דהר"ח חוה' שמר' מהענינה כיון דטומיין בה"ט דחסתתא קבלו שנת מוכח דברי אחר קבלה - זה ודלוי נחה דהא תוספתא אוסר' הטומנה אחר הקבלה אף לכי' הה"ל דפטומה שאני נדחה ראיות מוה' שמר' ללא תקפי תחתיתא שחוספתא ע"כ דוחמי' מיירי ללא קבלו שנת אף שהוא בה"ט מ"א אף סדחה ברמ"ל במקום מצוה כראה דברי ח"ז לציול -

ומי"ט תשלתי ראו' הדברי הרשב"א ז"ל דהיתר לומ' למי בלא קיבל שנת לשבות מלאכה כמו דברי לומר שמיר כיר' בתשומך והר"ן נחמך ג"ו - וב"ו כתב דברי חסום דלוי צבי לא קבל שנת וואיל ויש היתר לשבות שרי אמירה - וכ' ע"ז להקפית הא צבי כהב דלמירה לשכ"ס משום שיכול להביא ע"י מחינה בני אדם זה שרי רק במקום מצוה א"כ ע"כ הרשב"א נמי במקום מצוה מיירי מוכח אי ללא תמוס שיש היתר לא הווי שרי אף במקום מצוה - ע"כ דקבלה לאחד לכושר - הא ליתא דוודלוי רשב"א לא מיירי במקום מצוה דהך דשמור נ"י פירות בתחומך וכן ליתך למחר במקום פלוני ח"ז תקום מצוה פ' סי' ט"ו סעוף ג' דלפקח על עסקו כלה ומת שרי נמי לומר אם לא תמצא כו' כח"ס ת"א סי' ק"ה דליך לתקום פלוני שרי אף במקום רשות הראול ויכול ליתך ע"י בורגנין ע"ש - רק הבי' כ' לומר לשכ"ס שיבא היום לדרך האסיר לישראל ואני נתייר בצניול שיכול להביא ע"י מחינה זה אינו שרי לדבר רשות דהא עושה מלאכה אסורה - אבל לומר שיתך למחר בשעה שאין איסור וכן שמור פירות תחומך דאינו עושה איסור רק להאמרה הוא אסור זה שרי אף לדבר רשות כיון שיש חקנה לומר לשבות בהיתר א"כ הווי איסור לא תמיד האומר וכל מצד העושה שאין העושה עושה מלאכה איסור דתה עשייה אינו אסור כלל דהא שמור פירות בתוך התחום ואינו עושה מלאכה איסור אבל ליתר לשכ"ס עשייה מלאכה אסורה בצניול שיש תקול' להביא ע"י מחינה והשכ"ס מניח כלל העשייה והעושה מלאכה אסורה זה לא נתייר רק במקום מצוה - ותדע הרי הם מקפיק הבי' והר"ת סי' ט"ו אי שרי אף במקום מצוה ולא הוכירו שהיא ש"ס פרוך דברי לומר לך למחר ע"כ הווי זה ענין לזה והוא פשוט וברור - ומעלתו ראה בכל פנים הריטא ולא נחית דקדק כראוי -

א"י היתר השני להפיק הצנה דלא יקרא עליהם שם המין רק פושטין הוא היתר ברור ואף שם המלה ה"ה זה ולא פקפקי עליו אף דמבואר בש"ס ד' ח' לא יכתפך ויחמם נד הדורה להשיר מים שעליו אלהא אף להשתקף בפושט' אסור כח"ס תוס' ופוסקים הווי יבואו להחם בשנת היינו בפושט' שהשירו בשנת אבל לא בפושט' שלא תחמול' ומעלתי הקשה ח"ס פושטין שנת דאף לרחוק פשו ורדיו ורגליו אסור לשיטות' ה"א וה"ה כל גופו בפושט' מע"ב ואין זה קאיא דהא ודלוי בפושטין גופא אין חשש כלום דוודלוי אין להחם שיעשו פושטין דהא לחתי' לא גורין - וגם תפטר בשנת אינו ניטול דאסור בשנת - רק בורגין אטו חמין א"כ ז"י לאסור פושטין בשנת שטל וגם להחם בשנת ממין לרחוק אבל לגזור

פושטין דע"ש אטו חמין דשנת ממין לנו לגזור כ"כ בפושטין דע"ש אטו חמין דשנת ד' לגזור פושטין דשנת אטו חמין דשנת אבל כולי' הווי לא נגזור - ואין זה כלל בניירת חמתי' הש"ס דאסרו רחמי' פחמין ולא פושטין - ואם אור נגזור עממינו ששים שלנו יחממו בשנת כדי לפטר חי' התקנה אין לגזור מדעתנו דתחוק שינריטו שישפכו המו' קודם שנת להתקוב דזה צריך וודלוי לא"כ הווי פושטין שפסקו בשנת וזה אסור לרחוק בהם - א"כ אין לחוש שיחממו בהם דלוי הנשים לא ירחמו בהם אם לא יראו ששכך קודם שנת ול"ד לביורת מרחק שהביאו לפניהם הבעל"ן מים וזה ראו חמי הוהמו - אבל כאן הכל רואי' חמי דתפסקרו חי' התקנה - וגם עיין פ' שאל ד' ק"ע דחדתה שטרי' הדיוטות למדורה השמש בכל ביורת חמתי' דומה למדורה ושם שרי אם א' עומד ודומה שלא ישא כד כלן נשים העומדות על הטובלין ישגיטו שיתפסקו מע"ש - ואף גם נכון לנרף דעת הסו"ס בשנת ד' ל"ע ע"כ דקרקע דאסיר אינו רק דומיא דכלים אבל ביהר נראה כתיקר יב"כ פ' חני' אף שלא ראייתי שהלכו הפוסקים בכך מ"מ לענין פושטין וודלוי יש להחמיר להתי' בחקיה שהוא אינו כלי והווי כנשר ואינו דומה לרחינה כיל כ"ס דלדעת הבי' כנוי ודיו ורגליו בהחמו בשנת שרי בפושטין וכן דעת הראב"ם ב' ת"א ס"ס לכן אין לזהות נשים וצניול בחקיהו שריבן ככולן ומינשו חלטינו כוונת לכן יטעמו על החינה זה וכן יסבין פה חמתי' קדם

שאלה

בשאלתי חמיר צריני שקטו קרקע מוכרי וצונו עניי' בה כ בקבלות ע"י נכרי והנכרי דומה לבנית בשנת ואם לא ימלאו רצונו ואסר שיתבטל הבינו יעלם יהי' הכסף יותר חשני מלואו ר"ט שיצטרכו ליתן לו בהחם עבור להשכיר מקו' ששכר שיעלו ואין לו מלאכה לית' להם בשנת -

תשובה

י דנה המ"א כ' סי' רמ"ד דיש מקום לקבל צנין צ"כ בקבלות בשנת לויכא השדא דרובם לא השידא - אך תמוס מיטול השם כ' דדלוי' לא רנו להחיר וצ"ל רבא כ' טעם זה דחיק ודוא' ב' דיש לומ' הא דרבי' לא השידא היינו איבערו על איסור דלוי' אבל על שבות י"ל דחשדין אף לרבים - וצ"ל הווי כראה עתה' שכ"ס דף מ"ג בני צרות דקאמר רבים לא חשידא תקפי נמי הא מצוה לשבות צרות אף כלא לצדקס היכא איסור' והוא שבות כהגואר בש"ך י"ד סי' ק"ח ס' ק"ו וכו' א"כ אחאי שרי לרבים הא יתבדוס שצו לשבות הצורה ע"י נכרי כלא לצדקס ישבירי על שבות ע"כ אף בהא רבי' לא חשידי' ואי קאיא חומ' ר"ה דמכני על ר"ג ששאו לו צורה לצנה דשכיחי רבים בני' וליכא חשדא נחשדי' לר"ג שצוה לשבות הטרות אחאי מהני דרבי' כתיחי בני' ולא פלגי לפוס' - ד"ל' הם שרי לשבות שנית זה דהוא במקום מצוה כח"ס בש"ך פ"ק י"ז -

ובי"ט נס' תוס' שנת להביא ראו' לחלק בשנתא צין ע"י לכהר עבירות מדאסור לשל' ע"י שלש אכזים

בעזהש"ת

ספר

שאלות ותשובות
השיב משה

חלק א'
 אורח חיים

תשובות על ארבעה חלקי שלחן ערוך מהוטבות אחת אל אחת משולבות אשר השיב משה לכל דבר הקשה אשר הביאו אל משה איש האלקים חי ניהו האי סבא קדישא הרב הגאון הצדיק בוצינא קדישא חסידא ופרישא אור ישראל וקדושו רכבו ופרשו מאור הגולה

מו"ה **משה טייטלבוים** וצוק"ל

הגילד בק"ק פרעמיסלא ושימש בכתר הרבנות בק"ק שינאווא ואחר זה היה אב"ד דק"ק אוהעל ושם מנוחתו כבוד זי"ע ועב"י בעדהמ"ח ספר ישמח משה על התורה

ושאר כתבי קדש עורב בכתובים

ניסח שער דפוס ראשון בעיר לעמבערג שנת תרכ"ו

ועתה נדפס מהדש באותיות מאירות עינים
 ותוספת מראי מקומות והערות, ומפתחות מפירטים
 ותוקנו אלפי שיבושים ומעויות

ע"י נכח המחבר הגההק זי"ע
 הק' יעקב דוב טייטלבוים

ברוקלין ניו יארק • שנת תשע"ה לפ"ק

לעכו"ס^ה, ודרך הוא שנקרא שם השוכר על המושכר לו. והמעין היטב בשלחן ערוך אורח חיים סימן רמ"ג ורמ"ד ובאחרונים יתבאר לו כל מה שכתבתי, פי הוא הנכון.

על כן אין היתר לענ"ד צוה. ולרעת נוסחתי היא, וראוי למחות בעוצרי עזירה. וראוי להם להתאמץ בכל היכולת שיפעלו אלל האדונים שהפועלים עכו"ס

ראוי להתאמץ בכל היכולת שהפועלים יעבדו רק בחזק

בשעת הדחק גדול אולי יש להחיר על ידי שימכור קודם השבת, וגם [זכותו] מהפועלים, [וזכונאין] שיהיה מכירה גמורה^ז, ואחר השבת יחזור ויקנה ישראל מהנכרי. כולי האי ואולי יש להחיר. ושומר נפשו ירחק מזה^ח.

דברי ירדו

שאלה י

מאת בן בנו של המחבר ז"ל *

דין אמירה לנכרי להדליק נר בשבת לצורך אמירת תהלים באשמורת הבוקר

תשובה

א) מקור הדבר בעירובין פרק ו' דף ס"ז ע"ב, אמר רבא ינוקא דאישתפיך חמימיה בשבת, אמר [להן] רבה ניתי [ליה] חמימי מגו ציחאי. אמר ליה אצי והא לא ערבינן כו'. נימרו ליה לנכרי דלימי

על דבר החברה שומרים לבקר המשכימים יום לבית המדרש קודם אור היום וגומרים תהלים, האם מותר לומר לנכרי להדליק להם נרות בשבת קודם אור היום, ואם למחות ביד הנוהגין היתר.

(* עוד תשובות ממרן בעל הייטב לב נדפסו לקמן בהוספה לסימן י"ז, ופלפול בסוף חלק אורח חיים. בחלק יורה דעה סימן ל"ח, ובהוספה לסימן ל"ב. בחלק אבן העזר סימן ס"ו. בחלק חושן משפט סימן צ"ט וסימן ק"ח.

יד משה

ז. עיין מה שכתב רבינו באזהרות שלו הנדפס בסוף הגדה של פסח מראה יחזקאל (אות כ), בענין מה שנהגו למכור לנכרי בערב שבת המשקה בוורטסהויז, שכתב רבינו שצריך להיזהר מאוד בענין המכירה שיהיה באופן המועיל, דהיינו שיהיה בקנין כסף שקורין דראנגעלד, ובתקיעת כף שקורין האנד שלאג, ושניהם צריך דוקא, כדי שיהיה להגוי קנין גמור, וימכור לו בפחות מעט ממה שמוכרים על השענק כדי שיהיה להגוי רווח, ויזקוף הדמים על הגוי במלוה.

הגוט יש לו שופט ופקיד הנקרא ביר"א שהוא ממונה לנגוש את הערלים שתחת ידו, ומצוה ומפקד אותם לעשות מלאכתם דבר יום ביומו, ומודיע ומוזהיר אותם כערב שיהיו מוכנים לבוקר לעשות ולילך לסבלותם, והכל הוא ג"כ בדיעת ישראל האורענדאר, ודא עקא כי דבר זה אסור מדינא שיעמיד פועל בידים לעשות מלאכתו בשבת. ועיין עוד בשו"ת שערי צדק (א"ח ס' לה) שביאר דבר זה באריכות.

ח. ועיין עוד בספר תורת חיים (שם) שכתב שגם בשו"ת התם סופר (א"ח ס' קיג) כתב שאין לסמוך על היתר כזה, דאין לך הערמה גדולה מזו, וגם מראית עין יש בו, וכתב שכן כתבו כל האחרונים, ואין לזה היתר רק כמו שכתב השואל ומשיב שיקח את ההויף רעכטער לשותף לגמרי, או שישכיר כל השדות עם כל הזכויות שיש לו על הערלים היאבאדעס לנכרי, וכמבואר

ה. דאילו חזר והשכירו לעכו"ס מותר, כמבואר בשולחן ערוך הלכות שבת סימן רמ"ג סעיף ב' בהג"ה וז"ל: דאפילו במקום האסור, אם אין המרחץ או התנור של ישראל, רק שכרם מכותי וחזר והשכירם לכותי - שרי, דאין שם הישראל נקרא עליו.

ו. עיין גם בספר תוספות שבת סימן רמ"ג סק"ג, ובשו"ת תשורת ש"י ח"א סימן תקל"ד, [ושם איירי לענין מכירה].

בשעת הדחק גדול אולי יש להחיר שימכור הישראלי הנכרי באופן המועיל

ליה כו'. אמר ליה הזאה שנות ואמירה לנכרי שנות, מה הזאה אינה דוחה שנת חף אמירה לנכרי אינו דוחה שנת. אמר ליה ולא שני לך צין שנות דלית ציה מעשה לשנות דלית ציה מעשה, דהא מר לא אמר [לנכרין זיל אחיס]. כן הוא הגירסא לפנינו.

ודעת ז"ג (ה"ל מילה ד"ה וסיכא דליתיה) הביאו חוס' פרק קמא דגיטין (ס, ז ד"ה א"ג) וצנא קמא דף פ' (ט"ז ד"ה אומר), דמפרש נתי ליה מציתי או דרך רשות הרבים דהוא איסור דאורייתא, [ו]אפילו הכי שנות שריב. וכפי זה לריך לומר דאיהו לא גרים דלא אמר לנכרי זיל אחיס, דאידי [ו]אידי דאורייתא, אלא מפרש [ד]שנות דהזאה הוא שנות

שיטת בה"ג דשרי אמירה לנכרי לעשות איסור דאורייתא לצורך תצות מ"ה

דמעשה, דישראל עושה מעשה, משא"כ כאן אינו אלא אמירה. וכמו שכתב הר"ף פרק רבי אליעזר דמילה (שנת נ, א מפסי הר"ף). ועל זה הקשו בתוס' (סז) מהא דלומר התם (עירובין סח, א) ניחס ליה אגב אמיה, אמאי לא על ידי נכרי, עיין שם, ובעירובין ריש [דף] ס"ח (ט"א) בתוס' (ד"ה לשניה) ומהרש"א (סז), דקשיא לשיטת ז"ג, עיין שם.

ולכאורה יש לומר דאפילו לפי פירוש [ז"ג] הנ"ל גרסינן דלא אמר לנכרי זיל אחיס, ולתוך קושית תוס'. והיא על פי מה שכתב הפרי מגדים, [ד]לשיטת סמ"ג (לאין עה) דאמירה

יש חלוקה לענין אמירה לנכרי בין מלאכת הוצאה לשאר מלאכות

יד משה

בשה"ת דברי חיים ח"א (אורח חיים ו-ז). ועיין עוד בשו"ת דברי חיים ח"ב (סי' נט-לב).

ובשו"ת מראה יחזקאל (הג"ל בהערה ד) כתב עצה אחרת, והוא שהישראל יעשה דרך חליפין, דהיינו עם שררה אחד נכרי שיש לו ג"כ גוט עם עבדים כנהוג, והישראל ילוה להשררה הערלים המשועבדים שלו שיעבדו בשבת אצל השררה האחר, ואחר שבת ישלח לו השררה עבדים אחרים מהגוט שלו שיעשו מלאכת הישראל ביום חול. וסיים שם ז"ל: והגם שעל זה ג"כ אין ההיתר ברור כל כך, אעפ"כ משום פסידיא נראה לי לסמוך על היתר זה. עכ"ל. ועיין עוד מה שכתב בשו"ת שערי צדק (הג"ל סז) באריכות.

א. ז"ל הגמ' שם: ההוא ינוקא דאשתפיק חמימיה [שהיו רוצין למולו בשבת, והחמו לו חמין מבערב ונשפכו היום]. אמר להו רבה ניתו ליה חמימי מגו ביתאי [מביתיה דרבה, והתינוק היה בבית אחר באותה חצר]. אמר ליה אביי והא לא ערבינן, אמר ליה נסמוך אשיתוף. אמר ליה הא לא שתפינן, [אמר רבה] נימרו ליה לנכרי ליתי ליה. אמר אביי בעי לאותביה למר ולא שבקן רב יוסף וכו'. לבתר הכי אמר ליה [רב יוסף לאביי] מאי בעית לאותביה למר, אמר [ליה דתניא] הזאה שבות [פירוש הזאה על הטמא אינה אסורה בשבת אלא משום שבות] ואמירה לנכרי שבות, מה הזאה שבות ואינה דוחה את השבת [ואפילו במקום מצוה, כגון לשחוט פסחו, כדתנן בפסחים (סח, ב) השיב רבי עקיבא ואמר הזאה תוכיה שהיא משום מצוה והיא משום שבות ואינה דוחה את השבת], אף אמירה לנכרי שבות ואינה דוחה את השבת. אמר ליה ולא שני לך בין שבות דאית ביה מעשה לשבות דלית ביה מעשה, דהא מר לא אמר לנכרי זיל אחיס.

ב. בגמרא שם בעובדא דאידיך ינוקא דאישתפון חמימיה, אמר להו רבא נישיליה לאימיה, אי צריכא נחים ליה אגב אימיה. והקשו בתוס': כי לא צריכא נמי, וכי לא היה נכרי בכל העיר שיאמרו לו שיחם בשביל הקטן למולו. [בגמרא דידן הגירסא: נחים ליה נכרי אגב אימיה, אך התוס' לא גרסי כאן נכרי, עיין בדברי מהרש"א שבהערה הבאה].

ג. דבישול והוצאה [מרשות היחיד לרשות הרבים או העברה ארבע אמות ברשות הרבים] תרווייהו מלאכות דאורייתא הן, ואם זו מותרת גם זו מותרת.

ד. כן כתב הר"ף לפי שיטת בה"ג, אמנם הר"ף עצמו לא סבירא ליה כן, וכמו שהוכחו דבריו לעיל בהערה א.

ה. המהרש"א כתב שם דקושית התוס' היא על שיטת בה"ג דסבירא ליה דלצורך מילה מותר ע"י נכרי אפילו במלאכה גמורה. וז"ל: דבריהם על פי פירוש בה"ג, דלומר לנכרי אפילו באיסור דאורייתא מקרי שבות דלית ביה מעשה. ולא גרים בשמעתיך דהא מר לא אמר לנכרי זיל אחיס, והיא גירסת הר"ף על פי פירושו, כמ"ש הרא"ש כל זה בפרק רבי אליעזר דמילה (עיין לעיל הערה א). והשתא לפירוש בה"ג קשיא להו מההוא ינוקא דלקמן, דעל כרחך קודם המילה היה [דלאחר המילה דמסוכן הוא בלאו אימיה מחללין עליו שבת, אבל משום מצות מילה לא התירו להחם לו שהוא איסורא דאורייתא אלא אגב אמן], ולפירוש ה"ג בלאו אימיה הוה שרי ע"י נכרי אפילו באיסור דאורייתא. ולא גרסי לקמן בשמעתיך נחים ליה נכרי.

בשו"ת דברי חיים ח"א (אורח חיים ו-ז). ועיין עוד בשו"ת דברי חיים ח"ב (סי' נט-לב).

ובשו"ת מראה יחזקאל (הג"ל בהערה ד) כתב עצה אחרת, והוא שהישראל יעשה דרך חליפין, דהיינו עם שררה אחד נכרי שיש לו ג"כ גוט עם עבדים כנהוג, והישראל ילוה להשררה הערלים המשועבדים שלו שיעבדו בשבת אצל השררה האחר, ואחר שבת ישלח לו השררה עבדים אחרים מהגוט שלו שיעשו מלאכת הישראל ביום חול. וסיים שם ז"ל: והגם שעל זה ג"כ אין ההיתר ברור כל כך, אעפ"כ משום פסידיא נראה לי לסמוך על היתר זה. עכ"ל. ועיין עוד מה שכתב בשו"ת שערי צדק (הג"ל סז) באריכות.

א. ז"ל הגמ' שם: ההוא ינוקא דאשתפיק חמימיה [שהיו רוצין למולו בשבת, והחמו לו חמין מבערב ונשפכו היום]. אמר להו רבה ניתו ליה חמימי מגו ביתאי [מביתיה דרבה, והתינוק היה בבית אחר באותה חצר]. אמר ליה אביי והא לא ערבינן, אמר ליה נסמוך אשיתוף. אמר ליה הא לא שתפינן, [אמר רבה] נימרו ליה לנכרי ליתי ליה. אמר אביי בעי לאותביה למר ולא שבקן רב יוסף וכו'. לבתר הכי אמר ליה [רב יוסף לאביי] מאי בעית לאותביה למר, אמר [ליה דתניא] הזאה שבות [פירוש הזאה על הטמא אינה אסורה בשבת אלא משום שבות] ואמירה לנכרי שבות, מה הזאה שבות ואינה דוחה את השבת [ואפילו במקום מצוה, כגון לשחוט פסחו, כדתנן בפסחים (סח, ב) השיב רבי עקיבא ואמר הזאה תוכיה שהיא משום מצוה והיא משום שבות ואינה דוחה את השבת], אף אמירה לנכרי שבות ואינה דוחה את השבת. אמר ליה ולא שני לך בין שבות דאית ביה מעשה לשבות דלית ביה מעשה, דהא מר לא אמר לנכרי זיל אחיס.

ב. בגמרא שם בעובדא דאידיך ינוקא דאישתפון חמימיה, אמר להו רבא נישיליה לאימיה, אי צריכא נחים ליה אגב אימיה. והקשו בתוס': כי לא צריכא נמי, וכי לא היה נכרי בכל העיר שיאמרו לו שיחם בשביל הקטן למולו. [בגמרא דידן הגירסא: נחים ליה נכרי אגב אימיה, אך התוס' לא גרסי כאן נכרי, עיין בדברי מהרש"א שבהערה הבאה].

ג. דבישול והוצאה [מרשות היחיד לרשות הרבים או העברה ארבע אמות ברשות הרבים] תרווייהו מלאכות דאורייתא הן, ואם זו מותרת גם זו מותרת.

ד. כן כתב הר"ף לפי שיטת בה"ג, אמנם הר"ף עצמו לא סבירא ליה כן, וכמו שהוכחו דבריו לעיל בהערה א.

ה. המהרש"א כתב שם דקושית התוס' היא על שיטת בה"ג דסבירא ליה דלצורך מילה מותר ע"י נכרי אפילו במלאכה גמורה. וז"ל: דבריהם על פי פירוש בה"ג, דלומר לנכרי אפילו באיסור דאורייתא מקרי שבות דלית ביה מעשה. ולא גרים בשמעתיך דהא מר לא אמר לנכרי זיל אחיס, והיא גירסת הר"ף על פי פירושו, כמ"ש הרא"ש כל זה בפרק רבי אליעזר דמילה (עיין לעיל הערה א). והשתא לפירוש בה"ג קשיא להו מההוא ינוקא דלקמן, דעל כרחך קודם המילה היה [דלאחר המילה דמסוכן הוא בלאו אימיה מחללין עליו שבת, אבל משום מצות מילה לא התירו להחם לו שהוא איסורא דאורייתא אלא אגב אמן], ולפירוש ה"ג בלאו אימיה הוה שרי ע"י נכרי אפילו באיסור דאורייתא. ולא גרסי לקמן בשמעתיך נחים ליה נכרי.

לנכרי דאורייתא נחפץ ישראל, מקרא ד'כל מלאכה לא יעשה' (שמות יב טו) אפילו על ידי עכו"ם (מכילתא נא פ"ט) כפירוש רש"י במקומוט - היינו בכל המלאכות שנחמרה זולת הוצאה, [דכיון] דמלאכה גרועה היא ושרי ציוס טוב אפילו שלא לצורך כלל, לרש"י צינה [דף י"ב ע"א ד"ה אלא מדלא], אס כן האי קרא דכתיב ציוס טוב לא קאי אהוצאה, ושבת דליף מיוס טוב דיו כיוס טוב, ולא אסור ציה אמירה אלא מדרבנן. עד כאן דבריו בפתיחתו (להלכות שבת בסופו) [ובסימן רמ"ג (משכ"ז סק"ג)]. עוד כתב שם (בסי' רמג), [דאפילו למאי דקיימא לן דאמירה לנכרי היא] שבת מדרבנן, כיון דאסמכתא אקראיא - אסמכתא כהאי חשיב כדבר תורה, כמו שכתבו תוס' (ע"ז כב. א ד"ה חסוק) לענין מלאכת חול המועד, עיין שם.

ולפי זה יש לומר, [דהא דמחלקינן בין שבת דמעשה לשבת דאמירה], היינו רק לענין

הוצאה דלית ליה סמך מהחמורה, וקיל איסורו, לכן מותר במקום מצוה, אבל בשאר מלאכות דאמירה אסור מאסמכתא, כדבר תורה יחשב, ואסור אפילו במקום מצוה. והיינו דקאמר 'דלא אמר לנכרי זיל אחיס ליה', דזיל אחיס ליה אסור, אף על גב דגם כאן אינו אלא שבת, דהאמירה דככל המלאכות יש לו סמך, [וחמור איסורו, וכדבר תורה ממש הוא, וקושית תוס' לא קשה מידי ט"ו].

ד (ב) אמנם המעיין בהלכות גדולות (סס) ובהרי"ף פרק רבי אליעזר דמילה (סע), יראה מבואר דככל המלאכות מותר לדידה אמירה לנכרי בשבת לענין מילה. שהרי כתב וז"ל: והיכי דאיימי איזמל מערב שבת ואיפגס או איגנב, שרי למימר לגוי ללבושה או לאתויי כו'. ועל כן כתב הרי"ף דבה"ג על כרחך לא גריס 'דלא אמר לנכרי זיל אחיס' כו'. וכן מבואר בר"ן שם (ד"ה ואשכחן), וכתב שבת הריב"ש סימן שפ"ו, דבה"ג וסייעתו מתירין במקום

יד משה

- ט. ברש"י על הכתוב: כל מלאכה לא יעשה בהם. אפילו על ידי אחרים.
- י. ז"ל: ובית הלל אית להו כיון דהותרה לצורך הותרה מן התורה לגמרי, אלא רבנן גזור במידי דהוי טרחא דלא צריך כגון אבנים, אבל בקטן וספר תורה דצריכינן להו ביום טוב לא גזור.
- יא. עיין סמ"ג שם בהמשך דבריו שכתב: אמנם יש לומר שהיא אסמכתא בעלמא [דרשא דמכילתא הנ"ל (בהערה ח)]. שאם היתה מן התורה לא היו חכמים מתירין לעשותה אף בביתו של גוי, ואף אם מסרה לגוי מערב שבת.
- יב. אך זהו דוקא בשאר מלאכות, חוץ ממלאכת הוצאה דמלאכה גרועה היא ומותר ביום טוב. וא"כ גם לדידן יש חילוק בין מלאכת הוצאה לשאר מלאכות, כמו שמבאר בסמוך.
- יג. דמלאכת חול המועד קרי ליה דאורייתא, לפי שיש לה אסמכתא מן התורה.
- יד. דשבות דאמירה לנכרי מותר לצורך מצות מילה.
- טו. דלכן הוצרך לומר זיל אחיס ליה אגב אימיה, כי אין להחזיר אמירה לנכרי לחמם מים אפילו במקום מצוה. וגם אתי שפיר הגירסא 'דהא מר לא אמר ליה לנכרי זיל אחיס ליה'.
- טז. לתקנו. הרי להדיא דמותר אפילו בשאר מלאכות, ולא רק במלאכת הוצאה דגרועה היא.

- ז. הסמ"ג עצמו אינו מחלק בין חפץ ישראל לחפץ של עכו"ם, אבל הפרי מגדים הביא כן בשם האליה רבה סימן רמ"ג, שמתרץ בזה קושייתו על הסמ"ג.
- וז"ל האליה רבה שם (סק"ח): והנה בט"ז הקשה מסימן ש"א דכל מה שאסרו חכמים משום מראית עין אפילו בחדרי חדרים אסור, ואף דהכא אינה אלא שבות דרבנן, מכל מקום הא כתב בית יוסף סימן רמ"ד בשם סמ"ג דמלאכה על ידי כותים לישראל הוי דאורייתא, עד כאן. ומתוך האליה רבה דלא קיימא לן כסמ"ג [כדלקמן] סימן רס"א וסימן שכ"ח סעיף י"ו, בחולה שאין בו סכנה דמותר על ידי כותי משום שהוא מדרבנן. אך בסק"א שם כתב האליה רבה: גם מצאתי בספר יראים (סימן קיג) זה לשונו: הא דאמרינן אמירה לכותי שבות כשאינו מלאכת ישראל, כגון שאומרים לכותי עשה האש שלך לצרכי, אבל להוציא קדירות של ישראל מן הגחלים דישאל אסור מדאורייתא, עד כאן. ובוזה יש ליישב מה שהקשיתי בסק"ח על הסמ"ג. ומסיים האליה רבה דמכל מקום מהפוסקים משמע דלעולם הוי דרבנן.
- ח. ז"ל הסמ"ג (הובא בטור סוף סי' רמד): במכילתא 'כל מלאכה לא יעשה בהם', לא תעשה אתה ולא יעשה חברך, ולא יעשה הגוי מלאכתך. משמע מכאן שאסור לישראל להניח לגוי לעשות מלאכתו בין ביום טוב בין בשבת דאורייתא, [דהאי קרא ביום טוב כתיב וילפינן שבת מיניה]. ומחדש הפרי מגדים, דדברי הסמ"ג הם בכל המלאכות שבתורה זולת הוצאה שהיא מלאכה גרועה, ככפנים.

בהלכות גדולות מבואר להדיא דאמירה לנכרי לצורך מילה מותרת בכל מלאכות

מילה לומר לעכו"ם לעשות איזומל ולהחם חמין. ולא כמו שהצין הגאון מלבוז צישועות יעקב צסימן ש"ז (סק"ג) בדעת זה"ג, עיי"ש ז"ל.

וזה"ל כתב פרק רבי אליעזר דמילה (שם ד"ה ונמלא) וז"ל: ואם באנו להשוות שאר מצות למילה, אף 'בכל המצות' נחיר אפילו במלאכה גמורה, ונראה שזה דעת בעל העיטור (ח"ב הל' מילה דף מט, א) שהחיר לומר לגוי להדליק נר לסעודת שבת [עכ"ל]. הרי

להדיא [דלדידיה"י שרי בכל מצות. וכן כתב צ"ח יוסף סימן ש"ו (ד"ה כתב הרמב"ם) וצ"ח וצ"ח מנחת כהן למהר"א פמינטל (משמרת השנה ש"א פ"א ד"ה אמנם הרי"ף) ב. וכן מצואר צרמ"א סימן ש"ז (ס"ה) שכתב ויש מקילין אפילו במלאכה דאורייתא, וקאי נמי אדבר מצוה דנקט המחבר, עיי"ש כא.

ולא כמו שעלה על דעת מעלתו דהר"ן לא החיר רק לסעודת שבת, דנהפוך הוא כג, דהרמב"ן

יד משה

למה לא התירו לקבור מת בשבת, והרי אין לך מצוה גדולה מזו, ועיין שם מה שתירץ.

בא. ז"ל המחבר: דבר שאינו אסור אלא משום שבות מותר לומר לאינו יהודי לעשותו בשבת, והוא שיהיה שם מקצת חולי וכו', או 'מפני מצוה'. ועל זה כתב הרמ"א שם דעיין לעיל בסו"ר רע"ו דיש מקילין אפילו במלאכה דאורייתא.

בב. ברמ"א סי' רע"ו ס"ב כתב: יש אומרים דמותר לומר לאינו יהודי להדליק לו נר לסעודת שבת, משום דס"ל דמותר אמירה לאינו יהודי אפילו במלאכה גמורה במקום מצוה (ר"ן בשם העיטור). וכמג"א שם (סק"ח) כתב: ודוקא שגופו נהנה ממנו, אבל לומר לעכו"ם שיבנה בית הכנסת אסור. וכנראה דדעת השואל היתה לאסור בנידון דידן על פי מה שכתב המג"א 'ודוקא שגופו נהנה ממנו וכו'. ורבינו חולק עליו, וכתב דנהפוך הוא.

ובשו"ת חתם סופר (ח"ו סימן פו) רצה לחלק בין מצוה שיש בה הנאת הגוף דקיל יותר ממצוה שהיא רק לצורך גבוה, עיין שם, והוא כדעת השואל. ועיין בשו"ת כתב סופר (א"ח סי' קטז) שכתב כעין דעת השואל, דיש לומר דלא התיר בעל העיטור רק לצורך סעודת שבת וכהאי גוונא שהיא מצוה שזמנה קבוע ביום השבת ואי אפשר להקדים או לאחר, [נדומה למילה שהיא מצוה שזמנה ביום שמיני ואי אפשר להקדים או לאחר], אבל מצוה שאין זמנה קבוע ביום השבת, כגון סעודת חתונה שאפשר להקדים ולאחר, ולא לכבוד שבת היא, ככהאי גוונא לא התיר בעל העיטור. אך כתב שמשמעות לשון הר"ן אינו כן, אלא לבעל העיטור מותר בכל מצוות.

בג. ומה שאוסר המג"א הנ"ל (בהערה הקודמת) בכנין בית הכנסת הוא מטעם אחר, ולא משום שאין גופו נהנה. וכמ"ש המחצית השקל שם דכבנין בית הכנסת אין בו מצוה אי לאו שיתפללו בתוכו, וכיון דבשבת זו לא יתפללו בה אין מתירים שבות משום ימים הבאים. [וכן כתב המחצית השקל בסו"ר שלי"א סק"ה, עיין שם]. וכן העלה הפרי מגדים שם דמאן דמיקל מתיר אף כמצוה שאין הגוף נהנה, וכ"ש הוא, דמצות לאו להנות ניתנו. אלא דזהו דוקא במצוה עוברת, משא"כ בנין בית הכנסת - יבנהו בחול.

יז. בישועות יעקב שם כתב, דלדעת בה"ג יש במלאכה בשבת על ידי נכרי שני איסורים: א', מה שהמלאכה נעשית בשליחות ישראל, דמדוברנן נחשב זאת כאילו הישראל בעצמו עושה המלאכה. ב', עצם האמירה לנכרי, דחז"ל אסרו הדיבור לנכרי לעשות מלאכה. וסבירא ליה לבה"ג דזה שהמלאכה נעשית על ידי נכרי בשליחות ישראל נקרא שבות דלית ביה מעשה, ומותר במקום מצוה, אבל איסור הדיבור הוא שבות דאית ביה מעשה, שהרי הישראל עצמו עושה זאת, ואסרוהו חז"ל אפילו במקום מצוה. אך באיסור הדיבור עצמו יש לחלק בין שאר מלאכות להוצאה מרשות לרשות, דכיון דלישראל עצמו יש אפשרות להוציאו בשבת על ידי מחיצות של בני אדם, אין כאן איסור אמירה לנכרי. וכמו דקיימא לן (ש"ע א"ח סי' שו ס"ח) לחלק בהכי לענין איסור 'ודבר דבר', דמותר לומר לחבירו בשבת לכרך פלוני אני הולך למחר כיון שבשבת עצמו יכול לילך על ידי בורגנין, אבל בשאר איסורים לא התירו אמירה לנכרי, עיי"ש. [והיסוד לחילוק זה לענין איסור אמירה לעכו"ם הוא בט"ז סימן ש"ז סק"ד, שכתב כן לדעת הראב"י]. וזהו לדעתו פירוש הגמרא דהא מר לא 'אמר לנכרי' זיל אחים, דזיל אחים' אסור אפילו במקום מצוה מצד עצם האמירה, דהוי שבות שיש בו מעשה.

יח. להר"ן בדעת בעל העיטור.

יט. ז"ל: כתב הר"ן בסוף פרק רבי אליעזר דמילה בשם בעל העיטור שמוותר לומר לגוי להדליק לו הנר לסעודת שבת. וטעמו, לפי שהוא מפרש השמועה בענין דשרי אמירה לגוי אפילו בדבר שיש בו מלאכה גמורה גבי מכשירי מילה, כדברי בה"ג, והוא משוה שאר מצות למכשירי מילה. אבל הרי"ף והרמב"ם חולקים על זה, דאפילו לצורך מילה לא התירו אמירה לגוי בדבר שאסור מן התורה.

כ. ז"ל: ולפי דעה זו מותר לומר לגוי שידליק לו את הנר לצורך סעודת שבת, ושיחחוך לו לולב ביום טוב לצאת ידי חובתו, וכן כל כיוצא בזה. וכבר נהגו להקל בענין הדלקת הנר וסומכין על דעת בעל העיטור, וכמו שכתב הרמ"א בסימן רע"ו בהג"ה. אמנם יש להחמיר בזה, כיון שדעת רוב הפוסקים לאסור אפילו גבי מכשירי מילה שנרחית שבת מפניה, וכ"ש שאר המצוות. [וכמנחת כהן שם הקשה דלדעת בעל העיטור

לצורך חתונה שבת

וכמו שהעיד הפרי מגדים (סי' שו א"ח סק"ח) והגאון מלוצ' (ישועות יעקב) סימן ש"ז (סע), כי סמכו על זה"ג וסייעתו.

והגאון הנודע ציהודה (מהדו"ק אר"ח סי' לג) לומר ככרוכיא, מאין להם להקל בדבר שרוב פוסקים חולקין ואוסרים, והרמ"א (סי' רעו ס"ג) סיים להחמיר במקום שאין לורך גדול^כ, גם הפרי מגדים (סע) כתב שאין היתר ברור למנהג הנ"ל.

(שנת קל, ז ד"ה הא דמיא) אוסר לומר לנכרי להדליק לסעודת שנת דיש בו הנחת הגוף, ומחיר לנורך מנוה, דמלות לאו ליהנות ניתנו, עיין תשובת הריב"ש הנ"ל דשאר מנוה יותר מסתבר להחמיר.

ומבואר זה נלמח מה שנהגו צא"ח מקומות שהגוי מדליק נרות ציום הכיפורים צעה תפילת נעילה, וגם כן יש מקומות שנהגין שהגוי מדליק נרות בשנת קודם אור הזוקר לתפלת השכמה,

מה שנהגו בא"ח מקומות להדליק נרות על ידי נכרי ביום הכיפורים

יד משה

רמ"א שיש להחמיר במקום שאין צורך גדול, העולם הושכים זה לצורך גדול. אבל באמת קשה מאוד ביום הקדוש הזה לכנוס בפרצה דחוקה לסמוך על דעת יחיד, ואם כבר גבר החושך קודם שהתפללו הצבור נעילה בלחש או מקרי צורך גדול, והנה להם כו', אבל אם הצבור כבר התפללו ולצורך הש"ץ בודאי ימצא נר אחד בבית הכנסת דלוק מערב יום הכיפורים, או בודאי יש למחות בידם, ומי בקש זאת מהצבור לומר פיוטים, מוטב לא יאמרו פיוטים וסליחות וישמעו מהש"ץ, ולא יעשו דבר האסור לרוב הפוסקים.

ובשורת חתם סופר (ח"ו סי' פו) כתב וז"ל: וכן ראיתי כל רבתי וצ"ל - הגאון הפלא"ה ומורי חסיד שבכונה הגאון מו"ה נתן אדלער וצ"ל - אסרו בכח שלא להדליק שום נר בנעילת יום הכיפורים, וכן אנו נוהגים אחריהם בקהלתנו פה. ובאמת כתבתי בגליון שו"ע אר"ח סי' רע"ו וז"ל אפשר דלא פליגי אלא בשבת דאיכא עשה ולא תעשה דרבנן ולא אתי מצוה ודחי לה, אבל ביום הכיפורים כו' ליכא עשה דשבות, וא"כ אפשר אתי מצוה ודחי לא תעשה דרבנן כו', ומוזה יש ללמוד זכות על הנהגים להדליק נר ביום הכיפורים בשעת נעילה ע"י גוי, אבל כשחל בשבת ליכא למישרי, עד כאן לשונו על הגליון. ומכל מקום איני סומך להתיר אפילו כשחל בחול. [והכתב סופר (בסי' קטז) כתב ללמד זכות על הנהגים כן ביום הכיפורים שחל בחול, וז"ל: ויש לצדד וללמוד זכות גם אם כבר התפללו בלחש, שמדליקים משום סליחות ופיוטים ויודו, כי אינו דומה אם רואים במחזור ואומרים כל אחד ומוציאים הדברים מפהם בהתעוררות ולב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה, ובשעת נעילה מתעורר כל אחד ביותר, ואם לא עכשיו אימתי, ומצוה דיומא וצורך גדול הוא. אך כל זה ביום הכיפורים שחל בחול, אבל יום הכיפורים שחל בשבת יש בו משום איסור שבת, ולא מצוה דשבת הוא, ושבת מקרה הוא שחל יום הכיפורים בו, ולפי מה שכתבתי (עיין בדבריו שהוכחו לעיל הערה כה) גם בעל העיטור אפשר לא מתיר רק במצוה דיומא דשבתא הוא, א"כ ביום הכיפורים שחל בשבת אין להנהגים היתר על מי להשען, ויש למחות בידם כל האפשר. ומביא שם כן גם בשם אביו החתם סופר שכתב כן בגליון השו"ע שלו (כ"ל), עיין שם].

כה. ז"ל: אבל לא הכאת דעת הבה"ג וגאונים אחרים, שיש להם דעת אחרת, שהם מתירין במקום מילה כל אמירה לכותי, ואפילו לעשות אומל ולהחם חמין. ואינם גורסין דהא מר לא אמר ליה זיל אחים ליה. והם מפרשים שבות דאית ביה מעשה - הוא שיש בה מעשה לישראל. ושבות דלית ביה מעשה - אמירה לכותי אפילו להחם חמין, לפי שאין מעשה לישראל אלא אמירה בעלמא. ומביאין ראיה ממה שאמרו (גיטין ה. ב) הלוקח שדה בארץ ישראל כותבין עליו אוננו ואפילו בשבת. ואף על גב דאמירה לכותי שבות, הכא משום ישוב ארץ ישראל לא גזרו. ומכאן יצא היתר לרמב"ם ז"ל ולקצת הראשונים ז"ל לומר לכותי לעשות שופר ולולב, וכן הדין לשאר כל המצוות לדעתם. ועוד הוסיף מכאן הרב בעל העטור ז"ל, להתיר לומר לכותי שידליק לו את הנר לסעודת שבת. ודחה דבריו הרמב"ן ז"ל, שאפילו לדעת המתירין מלאכה ע"י כותי משום מצוה, הני מילי כגון מכשירי מצוה, עשיית שופר ולולב ואומל, אבל ליהנות במעשה שבת ויום טוב אסור. וכי תנן בכוחי שהדליק את האור לצורך ישראל אסור, לא שנא בשעת סעודה ולא שנא שלא בשעת סעודה. שאם אי אתה אומר כן, כבר נתיר תבשיל שנתבשל בשבת ע"י כותי אפילו לצורך ישראל - לסעודת מצוה. ונתיר ג"כ לומר לו שיבשל, והותרה שבת. ולא דמי לאומל הנעשה בשבת שהתירו הגאונים ז"ל להשתמש בו לצורך המילה, ונמצא שהוא נהנה במעשה שבת, דמצות לא ליהנות נתנו, ואין כאן הנאה אחרת אלא עשיית המצוה, אבל נר שהוא בעצמו נהנה היכן הותר.

כה. ז"ל הנודע ביהודה: ועל דבר תמיהתו על שנוהגין בהרכה מקומות שנכרי מדליק נרות ביום הכיפורים לעת תפלת נעילה. ידע מעלתו כי פה קהלתנו בעוה"י כבר נתבטל המנהג הזה, וגם בהיותי בק"ק יאמפלא כשבאתי לשם מצאתי שהיו נוהגין כן [וגם כן בטלתי המנהג הזה, רק התרתי שיטלטל הנכרי הנרות שכבר דולקות מערב יום הכיפורים להעמידם מפוזרים בכל בית הכנסת, וזהו דמותר דהוי שבות דשבות במקום מצוה. והעולם שנוהגים היתר שידליק נרות סומכים עצמם על ה"א שמביא רמ"א בסי' רע"ו ס"ב בהג"ה דאמירה לנכרי מותר אפילו במלאכה גמורה במקום מצוה, ואף שכתב

לומר לגוי בחול שידליק בשבת או ביום הכיפורים

ג) והנה בספר ישועות יעקב (סג) העלה לחלק, [ד] היכי דאינו אומר [לנכרי] בשבת וציוס הכיפורים להדליק, רק שזכו לנכרי בחול להדליק בשבת או ציוס הכיפורים, [ו] אין כאן אמירה לעכו"ם בשבת ויום הכיפורים, רק שנעשה בשליחותו דישאל, זכהאי גוונא שרי לזורך מנזה. אמנס הנוהגין לומר בשבת לעכו"ם להדליק אין סמיכה להמיר, וראוי למחות צידם, עד כאן דבריו. עיין סג באורח י. הרי דבאומר בחול לנכרי להדליק בשבת וציוס הכיפורים הסכים להמירא, אלא שלא הציא שום ראייה לדבריו, דאכתי מנגן דזכהאי גוונא גס החולקין על זה"ג מודים דשרי במקום מנזה, עיין עליו י. ואני אבוא אחריו ואמלא את דבריו.

א, ב ד"ה אע"ג. ב"ק פ, ב ד"ה אמר, והרי כתבו להדיא דאין להציא ספר בשבת אפילו דרך כרמלית לקרות צו"ל. וכתב דאפשר לחלק צין 'ללמוד' צו וצין 'לקרות' צו, רצה לומר צניצור. ציאר דבריו, דאפילו האוסרים שבות דשבות במקום מנזה היינו דיחיד, אבל מנזה דרבים שאני לא. וכהא דפרק שלשה שאכלו (ברכות מו, ב) דרבי אליעזר שיחרר עבדו והשלימו לעשרה, אף על גב דעבר בעשה 'לעולם זהם מעבודו' (ויקרא כה, מו), משום מנזה דרבים שאני, ואפילו [הו] רק מנזה דרבנן, וכמבואר ברא"ש שם (ס"ו ב) לב, אפילו הכי דחיין לעשה דאורייתא, [ו] הוא דהין הכא משום מנזה תפילה דרבים דחיין לשבות דרבנן.

ז) ומה שהקשה שזו האליה רצה (סג) מהא דכתבו הגהות מיימוניות (שנת פ"ו אות כ) ורש"א (גיטין מ, ב ד"ה ואומר) דאין להציא ספר תורה 'לקרות צו' לג. לדעתי משום הא לא אריא, דיס לומר לקרות צו הפרשה ציחיד שנים מקרא ואחד תרגום, וכמו שכתב המגן אברהם סימן רפ"ה (סק"א) בשם רדב"ז (מ"ג ס"י פקטט), אס הוא רגיל צטעמים יקרא מתוך הספר תורה. ואשכחן לשון 'קורא' בתורה אפילו ציחיד צריש פרק היה קורא (ברכות יג, א) עיי"ש, אבל לעולם צניצור שרי.

ד) באורה אפשר ללמוד זכות גס על הנוהגין לומר 'שבת ויום הכיפורים' להדליק לזורך תפילה. דהנה המגן אברהם צסימן ש"ז ס"ק ח' הקשה על היש אוסרין וסוצרים ללא הותר אלא לגבי מילה, הא מנינו בעירוצין (נא, א) דזשעת סכנה היו מעלין ספר תורה מגג לחצר לקרות צו"כ. ותירץ, דאין מדמין השבותין י. והאליה רצה (סג דין טו) הקשה על זה, הא היש אוסרין הס התוס' (גיטין

לימוד זכות על המתירין אמירה לעכו"ם בשבת לצורך מצוה דרבים

יד משה

להתיר משום מצוה אחרת כגון להביא ספר דרך כרמלית, דדוקא מילה וכו', הרי דאסרו גס בספר, ואפשר לחלק בין ללמוד בו ובין לקרות בו. א. ולכן בעירובין התירו להביא ספר תורה בשעת הסכנה דרך כרמלית לצורך קריאת התורה של רבים. והתוס' שאסרו איירי לצורך קריאה דיחיד. ב. ז"ל: מצוה דרבים שאני, דאלים עשה דרבים דכתיב (ויקרא כב, לב) 'ונקדשתי בתוך בני ישראל', דהיינו עשה דמקדשין את השם בעשרה ברבים, ואפילו הוי מלתא דרבנן, כגון לשמוע קדושה וברכו שלא מצינו לו עיקר מן התורה, אפילו הכי דחי עשה דיחיד, דלא מסתבר לי דמיירי בעשרה דאורייתא כגון לקרות פרשת זכור שהוא מן התורה, דמשמע דבכל ענין איירי. ג. ז"ל: מיהו בהגהות מיימוני פרק ו' העתיק דברי תוס' להביא 'ספר תורה', וספר תורה מסתמא לקרות בו הוא [דהיינו צניצור]. וכן כתב להדיא בחידושי רשב"א בגיטין שם, להביא 'ספר תורה' לקרות בו. וצריך עיון.

בו. עיין לעיל הערה יו שהבאנו דבריו בחילוק בין איסור אמירה דהוי שבות שיש בו מעשה, ולא הותר אלא בהוצאה, לאיסור עשיית המלאכה על ידי הנכרי שאין בו מעשה לישראל, דשרי במקום מצוה. בז. היסוד לדברי הישועות יעקב לחלק בין אמירה לעכו"ם בשבת לאמירה בחול הוא רק לשיטת בה"ג שמתיר לצורך מילה אפילו במלאכה דאורייתא, ועל פי פירושו של הישועות יעקב בדברי הגמרא שבות דאית ביה מעשה ושבות דלית ביה מעשה, אבל לשאר הפוסקים החולקים על בה"ג לא מצינו חילוק זה כלל. בה. הרי דהותרה שבות לצורך מצות לימוד וקריאה בתורה. בט. דאולי רק שבות דטלטול בכרמלית התירו ולא שאר שבותין, [או דרך לצורך מצות לימוד וקריאה בתורה התירו ולא לצורך שאר מצוות, ועיין הערה הבאה]. ב. ז"ל האליה רצה: ותמיהני, הא יש אוסרין הס תוס' גיטין דף ח' ובבבא קמא דף פ'. זה לשונם: אומר ר"י שאין

74

העבר. ומותר להנות לאורו, כיון דנלאו הכי יש נר הדולק צהימה, או מטעם דלמוד לא חשיב הנאה. סוף דבר נשמע, דאין למחות ציד המקילין בזה, מכל הנך טעמא דאמרינן^ב.

נאום ידידו יקותיאל יהודא מ"ב

ולפי זה יש לומר, דאפילו אם אמרו לנכרי כזר להדליק בשבת, הלא לא אמרו לו רק על שבת אחד, ונשבתות שאחריו הנכרי מדליק מעצמו, שמצין שרגונו צדק, שוב אין צריך למחות צידו, דלא גרע מאלו אמר לו בחול מדוע לא עשית כך בשבת

שאלה יא

- א. אם מותר לטוח שומן על הצלי בשבת בעודו כנגד המדורה.
- ב. דין עשיית מי מלח בשבת.

ליכא בה משום בישול אחר בישול כיון שכבר נתבשל. עד כאן תורף כוונתו.

מבעל המחבר ספר יד הקטנה^א, וזה לשונו:

ואני איש בער ולא אדע ולא אבין. שהרי זה שאמרו דבנתבשל כל צרכו ועוד הוא עדיין רותח הרי בין יבש בין לח ודאי דלכולי עלמא ליכא בה עוד שום דררא דחיוב במבשלה שנית, ואפילו במבשלה על האש בבישול ממש וגמור ורותח, ומשום דהלכה מרווחת דאין בישול אחר בישול, הודאי והברור דזה הוא דוקא בתבשיל עצמו לכד, ומשום דהא לא עביר מידי בבישול השנית, ומה פועל בה כלל, כיון דכבר נתבשלה כולה ועוד היא רותח עדיין. אבל במבשל שנית

בשליחן ערוך אורח חיים [סימן] שי"ח סעיף י"ט, וז"ל: אסור לטוח שמן ושום על הצלי בעודו כנגד המדורה, ואפילו נצלה הצלי, דמכל מקום נתבשל השמן והשום. עכ"ל. וכתב שם המגן אברהם ס"ק מ"ה: ונראה לי דבשומן מותר לטוחו, דאין בו משום בישול כדלעיל סעיף ט"ז. עכ"ל. וכלומר, דשם (במג"א סק"ט) כתב בשומן שנתבשל ונצטנן ונקרש, דאין בו דין צונן לח דאסור במבשלו שנית משום דיש בה בישול אחר בישול, אלא דין יבש יש להשומן דאין בו בישול אחר בישול, ולכך כאן בצליה מותר בשומן, דהא

יד משה

מהאור שבכית. ובכי האי גוונא יש לומר דגם הרשב"א מודה. אך בסוף התשובה שם חוזר ומיישב את דברי רבינו, עיין שם. צב. ועיין עוד בכאר היטב סי' תקי"ד ס"ק י"ג, ובשערי תשובה שם. שו"ת שואל ומשיב תנינא ח"ב סי' י"ד, גור אריה יהודה ח"א סי' קל"ג, אשל אברהם בוטשאטש סי' תרכ"ג, מה שכתבו ליישב וללמד זכות מכמה טעמים על אלה הנהגים להקל לומר לגוי בערב שבת או ביום הכיפורים בנעילה. א. חיבור על שרשי ודיני תרי"ג מצוות על דרך הרמב"ם [על ספר מדע ואהבה] להרב רבי דוב בעריש גוטליב ז"ל. דר בעיר שינאווע, ויש הסכמה מרבינו על ספרו יד הקטנה. ב. בשו"ע שם: אפילו נצלה הצלי מבעוד יום.

הנאה כלל, והכי נמי בזה. ואף שהר"ן חולק, בנידון דידן בדרכנן כדאי הרשב"א לסמוך עליו. ושוב העיר שם דדוקא במצוה חיובית שייך לומר מצות לאו ליהנות ניתנו, אבל במצוה שאיננו מחויב בה, אף שאם יעשנה יקיים מצוה, מכל מקום כיון שאיננה מוטלת עליו בחיוב יש לומר דלא אמרינן בזה מצות לאו ליהנות ניתנו. ואם כן כיון דקיימא לן דקרא קריאת שמע שחרית וערבית קיים והגית כו', אי"כ איננו בחיוב עליו לומר תהלים וכדומה באשמורת הבוקר, אף שאם הוא עושה מיחשב מצוה, מכל מקום בכדאי גוונא לא שייך לומר מצות ליהנות ניתנו. ואף דבגדרים [דף] ל"ז מבואר דגם בלימוד אמרינן מצות לאו ליהנות ניתנו, יש לומר דהיינו בדליכא הנאת הגוף בהרה, מה שאין כן בנידון דידן דאיכא נמי הנאת הגוף

ו
א
כ
ח
ת
כ
ח
ח

שו"ע סי' שמ"ב - הלכות שבות בבין השמשות

הקרמה

היות שמפני הטירדות המרובות שבני ובנות ישראל קדושים טרודים בערש"ק בהכנה דרכה לכבוד שבת קודש הממשמש ובא מזדמן שבזמן כניסת שבת עדיין לא נגמרה הרבה מהמלאכות הצריכות לשבת ק' מהדברים שבני אדם טרודים ונחפזים עליהם, ונשאר הרבה מלאכות שבני אדם מסתפקים בהם אי אסור או עוד מותר לעשות בביהש"ש (שהוא ספק יום ספק לילה) על כן השתדלנו לרכז כאן ולבאר בכתב הרבה מהשאלות ממלאכות המצויות להזדמן בביהש"ש של כניסת השבת כדי ה' הטובה עלי ברוב רחמיו וחסדיו, כפי אשר ידי הכהה מגעת, ויה"ר שלא אכשל בדבר הלכה, ואזכה לכוון לאמיתה של תורה. L

*

ואגב כדאי להעתיק דברי החו"א (בתשו' סי' מ"ה) שבעת כניסת שבת (אף קודם ביהש"ש) ראוי להחמיר ולפרוש אף ממירי דמצוה כי מצוי מאוד שבשביל מצוה נכנסין למצב של לחץ וסוברים שיכולין עדיין לגמור קודם השבת (ולכסוף באים לידי חילול שבת), ומוטב שיהיה המכשול בביטול המצוה, ממכשול של חילול שבת יעו"ב, כל שכן בזמן ביהש"ש עצמו. L

*

והנה מתבאר מדברי הגמ' דרק באופנים מסויימים הוא דלא גזרו על שבות בביהש"ש (ע' בדברינו כסימן שלאחר זה) יוצא דאילו בדרך כלל גם בביהש"ש אסור בשבותין.

ויל"ע למה דהלא ביהש"ש הוא ספק יום ספק לילה והא כללא קיי"ל דספק דרבנן להקל, וא"כ לא היה לחז"ל לגזור כלל על השבותים בביהש"ש, וכבר עמד בזה הפר"ח וכ' לבאר משום דביהש"ש חשיב איתחזק איסורא כתערובות חד בחד (היתר ואיסור) כיון שיש יום חול ויום שבת לפניו, והסכים לזה בחו"ד (יו"ד סי' קפ"ד סק"ו) ובשו"ת דברי חיים (ח"א חאה"ע סי' נ"ה).

ובשו"ת תפארת צבי (סי' ט') כ' הטעם כיון דהספק הוא בדאורייתא לא חשיב ספק דרבנן, וע' כזה בתוס' עירובין (דף לב. תאנים, לענין מעשר פירות דרבנן כיון שעיקר שם מעשר מן התורה אף מעשר פירות חשיב כשל תורה דלא אמרינן בו חזקה שלית עושה שליחותו), ועעו"ש (בדף לו: ד"ה מאן) שכתבו כן בלשון שמא, ועשו"ך (סי' ק"י כללי ס"ס סי"ט) דספק דאורייתא שנתגלגל לדרבנן ספיקו להתמיר, וכן כ' הפר"ח ביו"ד (סי' ק"ח) וכ"ה בפרמ"ג (סי' תל"ט משב"ז סק"א) דכשמחמירין בדאורייתא גם בדרבנן יש להתמיר (ועעו"ש בא"א סק"ה), ועשו"ת מהריב"ל (ח"ג סי' ק') דבספק טריפה אסורים הכלים שנתבשלו בהם אף לאחר שאינן כן יומן דעיקר הספק נולד בדאורייתא רק ע"י גלגול נתהפך לאיסור דרבנן אזלינן בתר העיקר, וע"ע בשעה"מ (מקוואות פ"י כלל ר') ובשו"ת זית רענן (ח"ב אור"ח סי' ה'), וזכר לדבר מה שבי' המג"א (סי' קפ"ד סק"ו) דהיכי דספק דאורייתא ודרבנן באין כאחד גם בדרבנן ספיקו לחומרא שלא יהא זלזול לדרבנן, וע' היטב בחכמת שלמה שם, ובשו"ת רע"א (סי' ס"ד), וע' שו"ת ח"ס (אור"ח סי' ט"ו) מזה, ועשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' ...)

קני"ו) נואין להקשות א"י מדאורייתא מחמירין גם במי בדיעבד לא גזרו על שבור לצורך מצוה, די"ל דכיון ד הוא דבר המצוי וידוע מתחי השבותים לא גזרו על ביהג אמרו ומתחלה ה

עוד י"ל על פי הרכה רז עושין ספק דרבנן

*

סימן ש

שאלה - אופני ההיתר בבין השנ

תשובה - איתא בשו דבספק חשיב

עירובי חצירות, ומותר לומ להדליק נר לצורך שבת, וז מלאכה שהיא לצורך מצוה עליה עכ"ל המחבר, וכן מבואר דכל שבות דרבנן מ מצוה כגון לומר לנכרי להז או אם היה טרוד והוצו עכ"ל, וכן נפסק בס"י ש בשבת רק מדרבנן לא גזו אם הוא דבר מצוה או ד לעלות בביהש"ש באילן להביא לולב או שופר, וז מוציא מהכרמלית עירוב (ו היה טרוד ונחפז לדבר שו בביהש"ש, ומוטעם זה בביהש"ש להדליק לו נר ת"ט סוס"ב) שכל דבר ש גזרו עליו בביהש"ש בו הדת

שו"ת נשמ שגור

כרך 3
(תק"ס)

הוצ"ל ל' שאלון קודש גארונז'ס ס' א"ח"ל /

שבת

יום ספק
זקל, וא"כ
השבותים
וכי לכאר
איסורא
שיש יום
ד"ד (י"ד)
א חאה"ע

טעם כיון
לא חשיב
(דף לב.)
עיקר שם
ליב כשל
ז עושה
לכתבו כן
ס ס"ט)
להחמיר,
מ"ג (סי'
ייתא גם
סק"ה),
טריפה
ר שאינן
רק ע"י
העיקר,
זו"ת זית
מה שכי'
אורייתא
לחומרא
שלמה
ת"ח"ס
ת"ג סי'

קנ"ו) [ואין להקשות א"כ (דמאחר שעיקרו מדאורייתא מחמירין גם במידי דרבנן) למה באמת בדיעבד לא גזרו על שבות בביהשמ"ש כשהוא לצורך מצוה, די"ל דכיון דספיקו של ביהשמ"ש הוא דבר המצוי וידוע מתחלה, כשגזרו חכמים על השבותים לא גזרו על ביהשמ"ש דהם אמרו והם אמרו ומתחלה הכי תקנוהו].

עוד י"ל על פי הרכה ראשונים הסוברים דאין עושין ספק דרבנן לכתחלה.

ל

*

סימן שמו"ה

שאלה - אופני ההיתר לעבור על שבות בבין השמשות.

תשובה - איתא בשו"ע (סי' רס"א ס"א) דבספק חשיכה (ביהשמ"ש) מערבין עירובי חצירות, ומותר לומר לעכו"ם בביהשמ"ש להדליק נר לצורך שבת, וכן לומר לו לעשות כל מלאכה שהיא לצורך מצוה או שהוא טרוד ונחפוז עליה עכ"ל המחבר, וכן בס"י ש"ז (סעיף כ"ב) מכואר דכל שבות דרבנן מותר בביהשמ"ש לצורך מצוה כגון לומר לנכרי להדליק לו נר בביהשמ"ש, או אם היה טרוד והוצרך לעשר בביהשמ"ש עכ"ל, וכן נפסק בס"י שמ"ב דכל דבר האסור בשבת רק מדרבנן לא גזרו עליו בבין השמשות אם הוא דבר מצוה או דוחק קצת, כיצד מותר לעלות בביהשמ"ש באילן או לשוט על פני המים להביא לולב או שופר, וכן מוריד מן האילן או מוציא מהכרמלית עירוב (עירו"ח) שעשה, וכן אם היה טרוד ונחפוז לדבר שהוא משום שבות מותר בביהשמ"ש, ומטעם זה מותר לומר לנכרי בביהשמ"ש להדליק לו נר, עוד איתא בשו"ע (סי' ת"ט סוס"ב) שכל דבר שהוא מדברי סופרים לא גזרו עליו בביהשמ"ש במקום מצוה או בשעת הדחק.

→ **נמצוינו** למדים דיש ארבעה אופני היתר לעבור על שבות בביהשמ"ש ואלו הם:

א] לצורך מצוה, [ומה"ט מותר לומר לנכרי בביהשמ"ש להדליק נרות שבת, ומותר ישראל לעלות באילן ולשוט בנהר כדי להביא שופר], וע' בדברינו בס"י שנ"א מהו לענין מצוה שאינו חיוב גמור (וכגון תענוג יתירה דשבת), ובס"י ש"נ מהו במקום קצת מצוה ומשמע מד' הפמ"ג דמותר אף בשביל ספק מצוה [דכ' (בס"י תרל"ז משב"ז סק"א) דמותר לבנות סוכה ע"י עכו"ם בביהשמ"ש של שמיני עצרת דהוי צורך מצוה, אף שאז בביהשמ"ש אינו אלא משום ספיקא דיומא (וצ"ע מה שכי' שם במ"ב סק"ב בטעם ההיתר משום דהוי שבות דשבות במקום מצוה)].

→ **ב] בשעת הדחק (קצת) כלשון הסמ"ג,** והעתיקו אחריו בשו"ע (סי' שמ"ב וסי' ת"ט).

ולצורך שבת כדיוצא מלשון הרמ"א (סי' רס"א סוס"א), וכ"ה במ"ב (סי' ש"א ס"ק קס"ו) דכל לצורך יום השבת מותר, אלא שבשו"ע הרב (בקו"א סי' רס"א סק"א) מבואר שאינו מותר לצורך שבת אלא כשהוא צורך גדול, אבל המ"ב כבה"ל כ' דמותר אפילו בשביל צורך קצת, וע' בדברינו להלן בס"י שנ"א אי מותר בשביל עונג יתירה דשבת.

→ **ג] דבר שהוא טרוד ונחפוז עליה** (אפילו אינו מצוה כל כך, וגם לא יהיה לו הפסד בלעדו) [ומה"ט כתבו הפוסקים דמותר לומר לנכרי להדליק בביהשמ"ש נר יא"צ דדעת האדם הוא טרוד בלעדו, וכשו"ע הרב כ' שמה"ט מערבין בביהשמ"ש עירו"ח לפי שהוא נחפוז ונצרך לעירוב כדי שיוכל לטלטל בחצרו].

והנה כבי' כ' דמד' הרמב"ם יוצא דכשהוא טרוד ונחפוז עליה מותר אף כשאינו צריך

האשה לעשות בביהש"ש, רק חפפת הראש (שיש חשש תלישת שערות) תעשה מבעו"י, ומוכח פשוט דמיידי שמדלקת הנרות לפני ביהש"ש, ואפ"ה מותרת כנ"ל.

ומדבריו המ"ב (בבה"ל סי' תקכ"ז ס"א) מוכח דפשיטא ליה דהדלקה"נ חשובה קבלת שבת ליהסר בכל השבותין, ויותר ס"ל דהדלקה"נ חשיב כקבלת שבת בציבור, שנסתפק שם לשיטתו הנ"ל שנקט להלכה כהפמ"ג שמתלק בין קבלת ציבור דאז נאסר בשבותין לבין קבלת יחיד דאינו נאסר בשבותין, א"כ לפי מה שבי"ט האחרונים דאם קיבל עליו תוספת יו"ט תו אינו יכול לערב עירובי תבשילין, וממילא כיון דמבואר בסי' רס"ג דהדלקה"נ באשה חשיב לדידה קבלת שבת, א"כ יל"ע אם הדליקה נרות דיו"ט אם עוד יכולה לעשות עירוב תבשילין, דדילמא דוקא הדלקה"נ של שבת חשיב כקבלת ציבור כיון שבער"ש כל הנשים מדליקות בזמן אחד אבל ביו"ט שאין הכל מדליקין בשעה אחד אפשר דאין לו דין רק כקבלת יחיד דיותר עדיין בכל השבותין המותרות בביהש"ש, (כשיטת המ"ב המובא לעיל בדברינו) או"ד לא שנא, [ובעצם דבריו יש להעיר כמה שבי"ט בקונטרס אחרון לשו"ע הרב (סי' רס"ג סק"ז) דאין ציבור לנשים עייש"ה, משמע דבריו דאי אפשר להטיל על הדלקת הנשים שם קבלת שבת בציבור, ודו"ק]. שו"ר שיוצא כס' אטל אברהם (תנינא, סי' רס"א) שהדלקת הנרות חשיב רק כקבלת שבת של יחיד (ואם הוא עדיין קודם ביהש"ש מותרת אף באותן השבותים שאסור בביהש"ש כגון הפרשת חלה לצורך שבת).

ובס' תהלה לדוד (סי' רס"א אות י') ספוקי מספק"ל בנידון שאלתינו לפי שיטת שו"ע הרב הנ"ל דלאחר קבלת שבת גרידא אינו נאסר בביהש"ש בשבותין מלבד אם קיבל עליו עיצומו של יום השבת, מהו אי הדלקת הנרות הוו

קבלת עיצומו של יום ואסורה האשה בשבותין או לא, עיי"ש שמצדד קצת להקל, אלא שהוכיח מד' שו"ע הרב הנ"ל דאסורה מדכ' בטעם שאסורה לעשות חפפה לאחר הדלק"נ משום דאסורה כרחיצה בחמין (שהוא שבות) ולא כ' משום גזירה דסריקת שער (שיש בו חשש תורה), מוכח דהדלקה"נ הוי כקבלת עיצומו של יום השבת, אבל בשו"ת תשורות שי (ח"א סי' קי"ח אות ב') כ' דהדלקה"נ לא חשיב קבלת עיצומו של יום אלא כקבלת תוס"ש גרידא ואינה נאסרת בשבותין, וכ"כ בשו"ת משיב דבר (סי' כ"ב), וע' מה שכתבנו מזה בספרי ישראל והזמנים (סי' כ"ד אות י"ב) מערכה מול מערכה אי הדלקה"נ חשיב קבלת עיצומו של יום בנוגע אם אשה יכולה לעשות הפסק"ט לאחר הדלקת הנרות, ולענין אכילה אחר הדלקה"נ קודם קידוש ולשא"ד.

ופשוט דלאחר הדלקה"נ מותרת האשה לצוות לנכרית לעשות מלאכת הבית שיש בהם צורך לשבת לפי מה שכתבנו לעיל בסי' שמ"ח דבשבות דאמירה לעכו"ם מותר אף לאחר קבלת שבת. L

*

סימן ש"נ

7 שאלה - אי דוקא בשביל מצוה גמורה הותר שבות בביהש"ש או אף במקום קצת מצוה.

תשובה - יש מתירים, מצאתי ראיתי בטו"ז בהל' יו"ט (סי' תק"י סק"ז) ובפמ"ג שם דלענין ביהש"ש מותר שבות אף שאינה מצוה גמורה רק "קצת מצוה", [ועיי"ש בפמ"ג דלא דמי לשבות דשבות בשבת (ע"י עכו"ם) שאינו מותר אלא רק בשביל מצוה גמורה שאי אפשר לו בלעדו, (שמה"ט אסור בעשיית חמאה ע"י נכרי משום שאפשר לו להאדם בשבת בלא

שבת אי שך זמן

יום הספק
ס"ג ס"י
יל"ע לפי
שבת נאסר
מהו
הכל
ותו אין
השמש"ש
ס"ה) כ'
השבותין
א ושאר
ת, שדנו
ך תנהוג
(משום
דיינו אף
דכניסת
ינו אלא
משום
והגם
כתחלה
ש היינו
לידי כך
צהש"ק
משום
דייתות,
ה סרך
ר) ע'
דבר
מותרת
אשל
יכולה

חמאה), דשאני עיצונו של יום השבת שהוא בכרת וסקילה, משא"כ ביהשמ"ש (ואף שתוס"ש הוא מה"ת מ"מ אינו אלא איסור עשה), ובה יש לכאר מה שמביא בס' מלכים אמנין (ע' צ"ה) מטם הארץ צבי שאם בביהשמ"ש של ער"ש חנוכה כבתה נרות חנוכה מותר לומר לנכרי להדליקן שנית, והוא תמה עליו דמנלן דבשביל מצוה כזה מותר לומר לנכרי לעשות מלאכה בכיהשמ"ש [ומביא מהשע"ת שמביא משו"ת שבות יעקב שאסור לומר לנכרי בשבת חנוכה בכוקר להדליק נר חנוכה בביהמ"ד משום פרסומי ניסא, אלא שאין ראיה מטם דודאי דאיסור תורה ע"י נכרי בשבת עצמו אסור אפילו בשביל מצוה גמורה (לדין דלא קיי"ל כבעל העיטור) כל שכן בההוא שאין בו מצוה כל כך שרובא דעלמא אין עושין כן כלל], ולהנ"ל דברי הארץ צבי כראוי מוצקים על פי דברי הט"ז הנ"ל דשפיר דמי בשביל קצת מצוה (ולא דמי לשבות בעיצומו של יום השבת), והכא נמי איכא קצת מצוה בדבר משום פרסומי ניסא [וע' במ"ב (סי' תרע"ג סקכ"ז) דאף שקיי"ל כבתה אין זקוק לה, מ"מ ראוי להחמיר לחזור ולהדליקה], ובפרט אם נימא דעיקר זמן נרות חנוכה הוא דייקא אחר צאה"כ נמצא שעדיין לא התחיל לבעור בעיקר זמן המצוה (אלא דלהלכה נפסק בשו"ע שם דאף אם כבתה בער"ש מבעוד יום אינו זקוק לה), אבל אולי שאני התם שהמדובר ע"י גוי שהוא שבות קל ולא בשבות ע"י ישראל, ועיין בדברינו להלן בס' תל"ח שיוצא מהפמ"ג והמחצהש"ק ששבות בכיהשמ"ש מותר אף בשביל מנהג בעלמא, אבל מדברי המג"א והתה"ל"ד שם משמע שאסור.

סימן שנ"א

74 **שאלה** - מהו לעבור על שבות בכיהשמ"ש בשביל עונג יתירה דשבת.

תשובה - י"א דאינו מותר אלא בדבר שאי אפשר לו בלעדו, ויש שמיקל אף בדבר שרק בדוחק אפשר לו בלעדו, ויש המיקל לגמרי אף רק בשביל עונג יתירה, ונראה להכריע כשיטה הממוצע, לפי מה שהכאנו לעיל בס' הקודם משם הט"ז דמותר אף בדבר שאינה מצוה גמורה רק "קצת מצוה" לכאורה יהא מותר לעשות שבות בכיהשמ"ש כדי להמציא לו על השבת פירות ומגדנות ומשקאות ערכים (אף שזה לא חשיב מצוה גמורה שנתיר בשבילו שבות דשבות בשבת כדיוצא מדברי נושאי כלי השו"ע בס"י שכ"ה סי' ודברינו בנשמת שבת ח"ה סי' פ"ו מיהו בב"ח (סי' שמ"ב) מבואר שאין לעשר "פירות" בכיהשמ"ש אפילו לצורך שבת מאחר שאינו מצוה גמורה כיון שאפשר לו לכבד השבת בשאר דברים, ואפשר לו להאדם בלעדו, וכן מה"ט אין להטביל כלים אפילו לצורך שבת (מלבד אם הוא טרוד ונחפז עליהם שיצטער בלעדו כשבת), והט"ז לאחר שהביא דבריו כ' (על פי דיוק ד' הסמ"ג ושכ"ד הטור) דבדבר שהוא טרוד ונחפז עליו ואם לא יעשה כן יהיה בצער ככה"ג התירו לו השבות בכיהשמ"ש (אפילו בדבר שאפשר לו להיות בלעדו כשבת), משמע דאילו בלא"ה מודה להכ"ח דאינו מותר בדבר שאפשר לו להיות בלעדו בשבת, ולכאורה הני מילי סתראי ניהו עם מה שכ' הט"ז בהל' יו"ט הנ"ל, ונראה כזה דאיה למה שכ' בשו"ע הרב (בסי' רס"א קו"א סק"א, לאחר שהביא לד' הב"ח הנ"ל) דאפשר דכל שהוא "צורך גמור לשבת, ולא סגי בלא"ה כי אם בדוחק קצת" אע"פ שאינו צורך גדול דשרי, ולא מיעטו הב"ח והט"ז (בסי' שמ"ב) כי אם פירות (ותבשילים יתרים) שאפשר לו לאדם זולתם בלא דוחק, והמ"ב בבה"ל (סוס"י שמ"ב ד"ה מותר) סתם וכ' על פי דברי הרמ"א (בסי' תט"ז ס"א) דבדבר שהוא צורך שבת אף שאפשר לו בלעדו

"רק שבוזה יתוסף לו עונג ח נמי בשעה"צ (סק"ו) דמה"י להדליק הנר בשאר חדרי הו כזה בשבת הוי צורך מצוה (בהגהותיו לסי' רס"א) שו ע"י נכרי להדליק ריבוי נרו נר אחד) דזה מיקרי צור בלבושי שרד (בביאור דנ סק"יא) ובשו"ע הרב (שנ דאינו מותר להדליק בביהו אחד, וע' בדברינו בסיומן שבות בכיהשמ"ש כמקום מצוה גמורה, או אף נ

סימן ע
שאלה - איזה שו השמט

תשובה - בדרך הותרו (מי) שיעבור על איסור (שבת דף לד., ואיפסקה ל' דבספק חשיכה (דהיינו ב את הודאי, ואין מפרישין שם ועיי"ש במ"ב סק"ג, לאכול דאז בא"י מותר, ו והולך ומשאיר וכו'), וא (וע' מ"ב דאם אין לו כי וכו', ואין מערבין עירובי לדבר מצוה), אבל מעשרי בו את החמין בדבר שא כגמ' משום דסתם קריד הן, וליכא למיגזר בו שו וידתיחה, וע' בשו"ע הר מותר אע"פ שיש לו עוד

ירק שבזה יתוסף לו עונג חשיב צורך מצוה, וע' נמי בשעה"צ (סק"ו) דמה"ט כותר לומר לעכו"ם להדליק הנר בשאר חדרי הבית כיון שהוא מתענג בזה בשבת הוי צורך מצוה, וכ"מ מדברי רע"א (בהגהותיו לסי' רס"א) שקשמע שנוטה דמותר ע"י נכרי להדליק ריבוי נרות בביהש"ש (לא רק נר אחד) דזה מיקרי צורך שבת, מיהו באמת בלבושי שרד (בביאור דברי המג"א סי' רס"ג סק"א) ובשו"ע הרב (שם ס"א) כתבו בהדיא דאינו מותר להדליק בביהש"ש ע"י נכרי רק נר אחד, וע' בדברינו בסימן הקודם אי הא דמותר שבות בביהש"ש במקום מצוה אי היינו במקום מצוה גמורה, או אף במקום קצת מצוה.

*

סימן שנ"ב

74 שאלה - איזה שבותים הותרו בבין השמשות.

תשובה - בדרך כלל כל השבותים הותרו (מלבד בדבר שקרוב שיעבור על איסור תורה), איתא במשנה (שבת דף לד., ואיפסקה להלכה בשו"ע סי' רס"א) דבספק חשיכה (דהיינו ביהש"ש) אין מעשרין את הודאי, ואין מפרישין הלה (אף בחו"ל. מג"א שם ועיי"ש במ"ב סק"ג, מלבד אם אין לו מה לאכול דאז בא"י מותר, אבל בחו"ל אסור דאוכל והולך ומשאר וכו'). ואין מטבילין את הכלים (וע' מ"ב דאם אין לו כלי אחר יכול להטבילם) וכו', ואין מערבין עירובי תחומין (וע' מ"ב מהו לדבר מצוה), אבל מעשרין את הדמאי, וכן טוכנין בו את החמין בדבר שאינו מוסיף הכל נוהטעם בגמ' משום דסתם קדירות בביהש"ש רותחות הן, וליכא למיגזר בו שמא ימצא קדירתו צוננת וירתיחה, וע' בשו"ע הרב (קו"א סק"א) דמה"ט מותר אע"פ שיש לו עוד דברים המים טכונים ורק

רוצה להרכות ולהטמין עוד, אף שאינו צורך גדול, ולא נקרא צורך גדול] [וע' ראש יוסף (שבת ל"ד) דמ"מ לכתחלה אסור], וכן מערבין בביהש"ש עירובי חצירות, ומותר לומר לעכו"ם בביהש"ש להדליק נר לצורך שבת, וכן לומר לו לעשות כל מלאכה שהיא לצורך מצוה או שהוא טרוד ונתפז עליו עכ"ל המחבר, וכ' הרמ"א (סי' תקכ"ז ס"ג) דה"ה דמערבין עירובי תבשילין בביהש"ש, ולמעלה הבאנו משו"ע כאן דמותר בביהש"ש לעלות באילן או לשוט על פני המים להביא לולב או שופר, וכן מוריד מן האילן או מוציא מהכרמלית עירוב (עירו"ח) שעשה, ובשו"ע סי' ת"ט (סוס"ב) מבואר דמי שהניח עירובו בכרמלית עירובי עירוב (אף דבעינן שיהיה הוא ועירובו במקום אחד, והטעם משום) שבשעת קניית העירוב שהוא בביהש"ש מותר להוציא ולהכניס מכל אחד משתי הרשויות (פי' מרשה"י או מרה"ר) לכרמלית לדבר מצוה, שכל דבר שהוא מדברי סופרים לא גזרו עליו בביהש"ש במקום מצוה או בשעת הרחק.

והנה הא דאין מעשרין את הודאי דעת הכ"י דאם הוא צריך להפירות בשבת מותר (דכל לצורך שבת מיקרי דבר מצוה), וכן מותר אם הוא טרוד ונתפז עליה אף כשאינו לצורך שבת (ואת הדמאי מותר לעשר אפילו כשאינו צריך להן לשבת רק מפני הטירדה), אבל הב"ח חולק עליו דאת הודאי אין לעשר אפילו לצורך שבת שאינו מצוה גמורה כיון שאפשר לו לכבד השבת בשאר דברים ואפשר לו להאדם בלעדס, וכן מה"ט אין להטביל כלים אפילו לצורך שבת, מלבד אם הוא טרוד ונתפז עליהם שיצטער בלעדס בשבת, וכ"כ הט"ז, וכל שכן שאם אין לו מה לאכול בלעדס שמותר ע' במ"ב, וע' בדברינו בסימן הקודם.

ובהא דאין מפרישין חלה בביהש"ש אם אין לו פת אחר (אף שיש לו מאכלים

בדבר
ויש
שר לו
שביל
שיטה
הקודם
גמורה
שבות
פירות
חשיב
כשבת
ה ס"י
ככ"ח
פירות
שאינו
בשאר
ט אין
אם הוא
שבת,
ירק די
ונתפז
התירו
שר לו
מודה
להיות
הו עם
ה ראה
סק"א,
דכל
כי אם
י, ולא
פירות
בלא
מותר
ס"א
בלעדס

אחרים לאכול) מותר להפריש (בא"י), שהרי מצוה לאכול פת בשבת (וזהו עיקר סעודת שבת) כמבואר בשו"ע (סי' רנ"ד), אלא שבחוץ לארץ לעולם אין להפריש משום שיש עצה שאוכל והולך ומשייר ואח"כ (במוצ"ש) יפריש, וע' מזה בדברינו להלן בסי' תכ"ט מהו כשחושש שאח"כ ישכח מלהפריש.

* כי בשו"ת רב בצלאל (שאלה ב') דהא דלא גזרו על שבות בביהש"ש היינו בשבות שהוא משום סייג אבל באיסור עצמי דרבנן גזרו עליו אף בביהש"ש ומה"ט אסור אתרוג כל שבעה משום מיגו דאיתקצאי בביהש"ש עיי"ש, וצ"ע להלכה.

* כי הפמ"ג (א"א שמ"ב) דנשאלין נדרים בביהש"ש דשבת דספק דרבנן הוא, אבל לא מפירין דשמא לילה הוא ותו לא מהני ההפרה וואם נדרה ג"כ בביהש"ש מספק"ל בהגהות רע"א (ליו"ד סי' ט"ז) אי יכולין להפר לה בביהש"ש מטעם ס"ס יעו"ש ובכתבי רעק"א (סי' כ"ב).

*

סימן שנ"ג

7 ← **שאלה** - איזה שבותים אסורים בביהש"ש (אפילו לצורך מצוה ושעה"ד).

תשובה - בשבות שקרוב שיבוא לידי מלאכה דאורייתא אסור, דע דיש שבותים שאסרוהו חז"ל אף בביהש"ש (ולצורך מצוה וכו') כמבואר בסי' ת"ט (ס"ג) דנהי דבביהש"ש מותר להשתמש ולעלות באילן (לצורך מצוה וכו') מ"מ אסור להשתמש בקנים הרכים (שאינם רכים כירק), שמאחר שהם רכים ונוחים לקטום ואם יקטמו יתחייב חטאת על כן גזרו עלה אפילו בביהש"ש אפילו במקום מצוה, והטעם ברש"י דכיון שהוא רך ודק קרוב לודאי

שיבוא לידי קטימה (ובשבות הקרוב למלאכה גזרו אף בביהש"ש), ובריטב"א שם כ' הטעם משום דחיישינן שמא ישברנו במתכוון, וכ"י מתוסי' (עירובין דף לד"הואמאי) דגזרו שמא יקטום משום דבקל יבא לידי איסור שבת דאורייתא ונע"י בבה"ל שהוקשה לפרש"י (דהוא משום שקרוב לפסק"ר שתשבר) הא אף אם תשבר ותקטום לא יתחייב עלה כיון שאינו מכוון עלה (נראה כונתו דרק כשהוא פסק"ר ממש חייב עלה - בדניח"ל בכך - דהוי כאילו התכוון לכך, לא ככה"ג שאינו פסק"ר ודאי אלא קרוב לפסק"ר, על כן בכה"ג מאחר שאינו מכוון עלה לא הוי מלאכת מחשבת, ודינו כדשא"מ שאינו פסק"ר שאינו חייב עלה משום דלא חשיב מלאכת מחשבת), ות"י כיון דעצם המלאכה (כשמכוון עלה) יש בו חיוב חטאת גזרו עלה אף כשיעשה שלא במתכוון.]]

ועשו"ת יפה נוף (סי' מ"ח) שהוכיח מההוא דסי' ת"ט הנ"ל דכלל מאורע שבקל יכול לבוא לידי איסור דאורייתא אסורה בביהש"ש, ועל כן כ' שם שאסור לבשל בביהש"ש ע"י נכרית, דכיון שהישראלית עומדת על גבה כל שעה שהגוי מבשלת ומבערת חיישינן שמא תגיס הישראלית בהקדירה ותחתה עיי"ש, והוא דבר חידוש, דאדרבה י"ל סברא להיפך דמאחר שיודעת שאינה רשאת לעשות המלאכה בעצמה ועל כן צריכה לחפש ולבקש מנכרית לעשותו בעדה תזכור שהיא לא תשתתף פעולה בהמלאכה, וכ"מ מסתימת המג"א שסתם דשבות דאמירה לעכו"ם מותר בביהש"ש ולא חילק.

וע' בדברינו להלן סי' תי"ג בענין גזירה דשמא ימרח בביהש"ש, ובסי' תכ"ה בענין גזירה דשמא יטה בביהש"ש, ולהלן בסי' ת' לענין שבות דפתות פחות מד' אמות ברה"ר ובסי' שצ"ד לענין משאצל"ג.

*

סימן י

שאלה

- שבות בבין דרב

תשובה - מותר, כו נרות שבת להדליק אף שהדלקת נרו דרבנן (מיהו יש לדחות צורך שבת בדבר), שו"ר להל' יו"ט (ח"ב פ"ב אות דרבנן מותר שבות בביה"ב בסי' תרצ"ב)

*

סימן

שאלה

- שבות בבין רחוקה" (שו) ומהו לצורך "מצוה

תשובה - עדיין צ דאיתא במכ פסחים (דף מז.) לענין כמקדש, היינו שבות קרו גזרו, ונעשו"ת נובי"ת (מכח גמ' הנ"ל דהא דמו (אמירה לעכו"ם באיסור דוקא לצורך מצוה של מצוה שלמחר, וכבר כ' דדוקא לצורך מצוה להמתירין איסור תורה (כידוע שיטת בעל העיני לצורך מצוה קרובה ל ביהכנ"ס) כמבואר במ ומחצהש"ק (סי' של"א (סוס"י שכ"ה), וע"ע מג וכן בסי' שכ"ח (סקי"א

להתפלל אח"כ תפ"ע (ומסתבר דבכה"ג לכו"ע שיך ענין כבדו את ה' באורים).

4 ואם מעריכים סעודה שלישית בביהמ"ד ומרגישין שיש צורך שיהיה הנרות דלוקים ג"כ מותר לומר לנכרי להדליק הנר דלאכול סעודת שבת באורה חשיב מצוה גמורה כדיוצא משו"ע סי' רס"ג ס"ט וסי' רע"ג ס"ז (ומה"ט לבעל העיטור מותר אף בעיצומו של יום השבת לומר לעכו"ם להדליק נר בשביל סעודת שבת (דכסיל בחושך הולך), אלא דשם לא קי"ל כוותיה, דנקטינן דלא הותר אמירה לעכו"ם באיסור תורה אפילו בשביל מצוה גמורה דאורייתא), ואף אם כבר כל כזית מבעוד יום ונחשך לו יל"ע אי מותר בשביל המשך הסעודה מטעם הנ"ל, ואף שיכולין כל אחד לילך לביתם לאכול סעודה שלישית כבר כתבנו בנשמת שבת ח"ה (סי' פ"ד) דעריכת ס"ג בביהמ"ד ברכ עם חשיב מצוה עיין עליו, אבל הגרש"ש שטיינבערגער שליט"א העיר שרק בסעודת ליל כניסת שבת מצינו בפוסקים שמצוותו לאכול במקום נרות (אולי מצד הקידוש) אבל לא בסעודה ג' דשבת, וכן ה"י המנהג כדורות שלפנינו שרכבות מישראל אכלו ס"ג דשבת בחושך (או כמעט בחושך) וצ"ע.

L

*

סימן שע"ז

7 שאלה - החשיך לו בדרך האם רשאי ישראל להנהיג אוטו בביהשמ"ש (ומהו בביהשמ"ש דהגאונים קודם ביהשמ"ש דר"ת).

תשובה - ח"ו, והוא איסור גמור וחמור (ואסורה מיד משקעה"ח) אף שע"כ יצטרך לשבות שבתו על אם הדרך, היות דלהנהיג אוטו בשבת הוא איסור תורה

נבמק"א כתבנו שבכל דקה ודקה עושה האוטו על ידו אלפי ניצוצי אש והבערת הבענוז"ן (הנקרא בלע"ז קאמבאסדושענ"ס) וכן כשעוצר האוטו (בלע"ז ברעיק"ן) כשמגיע אצל נר אדום (או כשנעשה פקק, טרעפיק) מבעיר בזה את נרות העלעקטערי שמאחורי האוטו, וממילא שגם בביהשמ"ש אסור (והמנהיג בביהשמ"ש חייב אשם חלוי), ועל כן תיכף ומיד אחר השקיעה אסור לישראל להנהיג אוטו (שכבר נתקבלה בישראל לחוש בכל מידי דאורייתא לשיטת הגאונים שמאז מתחיל ביהשמ"ש, נמצא דהו"ל ספד"א).

ובמי שנעצר בטרעפיק מחוייב תומ"י בשקעה"ח להפסיק נסיעתו, אף אם הוא באמצע הדרך, ובשום אופן לא ימשיך להלאה נסיעתו (אף שע"כ יצטרך לשבות שם על אם הדרך ולא יהי' לו יין לקדש ולחם לסעודת שבת) כל שאין חשש וספק סכנה להשאר שם, (על כן כשרואה מקודם שלא יוכל להגיע למחוז חפצו קודם שקעה"ח, החכם עיניו כראשו ויקדים ליסע למקום שכונת ישראל שבסביבת המקום שהוא שם וישבות שם את שבתו), וכן כתבנו בספר ישראל והזמנים (סי' כ"ה).

ואין להקל אחר שקעה"ח קודם צאה"כ דהגאונים (וקודם התחלת ביהשמ"ש דר"ת) מטעם ספק ספיקא (שמא ההלכה כר"ת ועדיין יום גמור הוא, ואפילו להגאונים הלא אינו רק ביהשמ"ש שהוא עצמו ספק יום) ועוד שמא הלכה כרבי יוסי דביהשמ"ש הוא כהרף עין זה נכנס זה יוצא, ומבואר בגמ' דלאחר שכלה ביהשמ"ש דרבי יהודה מתחיל ביהשמ"ש דרבי יוסי, נמצא דלרבי יוסי או עדיין יום גמור הוא ע' בספרי ישראל והזמנים.

ואף שהוא במקום שע"כ יצטרך לשבות שבתו בעיר של נכרים או שיצטרך לשבות על פני השדה ולא יהיה שם מה לאכול על משך יום

השבת (ויצטרך להתענות כל השנ להתיר בשביל כך ספק איסור ה חשש ספק סכנה בדבר, אבל יכול נכרי ויתבאר אי"ה בסי' שע"ח, נו' טוב הורה המורה (כהודמנות) להי במי שנחשך לו בדרך ושקעה להקל ולהמשיך להנהיג אוטו דהגאונים, ובעיני רבים היה נ ובפרט מאחר שבכל מקום ומקו קיבלו לחוש לשיטת הגאונים בער"ש משקעה"ח כבר חל ע שיטת הגאונים מעיקר הדין ממקום למקום ונתנים עליו חו משם מדינא, ומטעם נדר) וא כשאיקלע למצב דו

*

סימן שע'

שאלה - מנהיג אוטו שנ (פקק) והוא

(ברידיז"ש בלע"ז) זמן ה' להגיע (ומהו כשיש לו עמ

תשובה - יעצור האוט ויצא, היות שו

איסור תורה על כן יש להחמ' רגע אחר השקיעה שספיקא להחמיר, על כן יש לו לעזוג השביל ולילך ברגליו למחוז שאר האוטו"ס ששם יתרגזו בקולות (שגורם יותר טרעפ"י יתנו לו קנס (טיקעט) בשביל ואין עצה ואין תבונה נגד ה' כל ימיו ואל יעשה רשע שעו ואפילו אם חושש שאם יע שלו שיגנבוהו וכו' מ"ב האדם להוציא כל מכונו

השבת (ויצטרך להתענות כל השבת) אעפ"כ אין להתיר בשביל כך ספק איסור תורה, כל שאין חשש ספק סכנה כדברי, אבל יכול לנסוע עם נהג נכרי ויתבאר אי"ה בסי' שע"ח, נולעניות דעתו לא טוב הורה המורה (בהזדמנות) להקל בשעת הדחק במי שנחשך לו בדרך ושקעה החמה שיש לו להקל ולהמשיך להנהיג אוטו עד זמן צאה"כ להגאונים, ובעיני רבים היה פסק זה למזור, ובפרט מאחר שבכל מקום ומקום (בעולם) כבר קיבלו לחוש לשיטת הגאונים לפרוש ממלאכה בער"ש משקעה"ח כבר חל על כל התושבים שיטת הגאונים מעיקר הדין (דמה"ט ההולך ממקום למקום נותנים עליו חומרי מקום שיצא משם מדינא, ומטעם נדר) ואין לשנות אפילו כשאיקלע למצב דחוק].

*

סימן שע"ז

שאלה - מנהיג אוטו שנעצר בטרעפי"ק (פקק) והוא באמצע הגשר (ברידז"ש בלע"ז) וזמן השקיעה ממשמש להגיע (ומהו כשיש לו עמו ילדים קטנים).

תשובה - יעצור האוטו באמצע הגשר

ויצא, היות שהפעלת אוטו"ו הוא איסור תורה על כן יש להחמיר שלא להנהיג אף רגע אחר השקיעה שספיקא דאורייתא הוא ויש להחמיר, על כן יש לו לעזוב את הקאר באמצע השביל ולילך ברגליו לכחוז חפצו, ואף שבעלי שאר האוטו"ס ששם יתרגזו עליו ויצעקו עליו בקולות (שגורם יותר טרעפי"ק, ויתכן שהפאליציי יתנו לו קנס (טיקעט) בשביל זה), מ"מ אין חכמה ואין עצה ואין תבונה נגד ה' (ומוטב שיהא שוטה כל ימיו ואל יעשה רשע שעה אחת לפני הקב"ה), ואפילו אם חושש שאם ישאיר שם את האוטו שלו שיגנבוהו וכו' מ"מ הא קי"ל שמחוייב האדם להוציא כל כוונתו שלא יעבור על ל"ת

(ומסתבר דה"ה על ספק ל"ת כנידונינו מלאכה בכיהשמ"ש).

אמנם

היכי שיש לו ילדים באוטו והוא קרוב לסכנה לילך עמהם ברגליו במקום שהאוטו"ס נוסעים מותר לו להמשיך להנהיג עד שיגיע למקום בטוח (ויל"ע אם אינו סכנה גמורה אבל יש צד רחוק של סכנה אי יש להקל שימשיך להנהיג קצת זמן מה אחר שקעה"ח על סמך שיטת ר"ת שעדיין אינו ביהשמ"ש, ועוד דאף להגאונים לכל היותר אינו אלא ביהשמ"ש שלא לילה ודאי, נמצא דהו"ל ספק ספיקא), אבל בלא"ה יעצור את האוטו באמצע הגשר ויקח עמו ילדיו, ואף אם יש לו עמו ילדים קטנים שסכנה להניחם לילך על אם הדרך מ"מ יכול הוא לנושאם בידו, דהא קי"ל דחי נושא את עצמו, ושוב אינו אלא שבות (דלא גזרו עלה בכיהשמ"ש), ואף אם יש לו עמו קטני קטנים שעדיין אינן יכולין לילך על רגליהם דלרוה"פ לא אמרינן גבייהו חי נושא את עצמו [ע' בה"ל (סי' ש"ח סמ"א ד"ה שלא) דיש ג' שיטות בדבר דעת המאור והמאירי דרק קטן שיכול לילך בעצמו לגמרי כרגיל הוא דאמרינן חי נושא את עצמו, ואילו דעת הרמב"ן והרשב"א והר"ן דאם עכ"פ יכול לדדות דהיינו נוטל אחת ומניח אחת אמרינן גביה חי נושא את עצמו, אבל דעת התוס' דאפילו קטן בן' חי ימים אמרינן חי נושא את עצמו (ודעת המהרש"ל דרק כשמוציא קטן בן יומו חייב), ויוצא מדברי המ"ב שם דנקטינן להלכה כהרמב"ן ודעימיה וכמו שכ' הפמ"ג] והכרידז"ש דינו כרה"ד דאורייתא (אם עוברים עליו ס' רבוא נוסעים בהאוטו"ס) וא"כ בלא"ה אם יצטרך להוליך ילדיו הביתה יעבור על איסור תורה ההוצאה, וממילא נימא ששוב יהא רשאי להנהיג האוטו"ו דמה נפק"מ על איזה מלאכה יעבור, זה אינו חדא דעל הוצאה אם לא יעמוד לפרש באמצע הילוכו לא יעבור עליו רק פעם אחת,

האוטו
בעניניו
שעוצר
אדם
ת נרות
שגם
חייב
שקיעה
שקבלה
שיטת
דהו"ל
תומ"י
הוא
הלאה
ל אם
שבת
על כן
חפצו
ליסע
שהוא
בספר
אה"כ
זמ"ש
כר"ת
אינו
שמה
ין זה
טבלה
דרכי
א ע'
נכתו
על
יום

ואילו בהנהגת אוט"ו כל רגע ורגע נעשין הרבה הבערות ועובר על איסור הבערה מאות ואלפי פעמים (וע' בשו"ע סי' שכ"ח דמוטב לשחוט לחולה מלהאכילו נו"ט ששם עובר על איסור תורה בכל כזית וכזית, אף שאיסור נו"ט אינו ככרת ואיסור שבת הוא בסקילה, כל שכן בנידונינו ששניהם מאיסורי שבת), ועוד שלענין איסור הוצאה יש עצה שמעת יוצאו מהאוט"ו לא יעמוד לפרש עד שיכנס לביתו וממילא יהי' בגדר מוציא מרשה"י לרשה"י דרך רה"ר דלהרבה ראשונים פטור, עוד זאת שיש פוסקים הסוברים שהנוסעים באוט"ו אין מתחשבין בחשבון של סי' רבוא עוברים שמשווייהו רה"ר דאורייתא.

L

*

סימן שע"ה

ל שאלה - נתעכב בדרך אי יכול בביהש"מ לבקש מן נהג נכרי (קאר-סערווי"ס) שיסיענו לביתו (כשיגיע לביתו קודם צאה"כ).

תשובה - בשעת הדחק מותר (ולהנהגין כר"ת יכול ליסע עמו עד זמן צאה"כ לשיטת ר"ת), וישתדל לנסוע רק עד קצה הישוב של יהודים שלא ירגישו היהודים שבא עכשיו באוטו, כי שנתעכב בער"ש ולא הגיע לביתו עד שהגיע זמן ביהש"מ נראה דיכול לבקש מנהג נכרי שיסיענו לבית, דלא גזרו על שבות דאמירה לעכו"ם בביהש"מ כשהוא לצורך גדול ולצורך מצוה והכ"נ חשיב מצוה או צורך גדול (שיהי' בביתו בשבת וכו' וכמובן), ואף את"ל דע"י שהישראל יושב שם גורם לתוספות הבערה מסתבר דמ"מ אינו אלא מדרבנן: א) דאינו אלא גרמא בעלמא, ב) דהו כלאח"י (ע"י ישיבתו שם), ג) דהישראל אינו עושה מאומה בישובו אלא גורם שהעכו"ם המנהיג יוצרך ליתן גע"ז (בענז"ן) יותר, ולהגדיל

התבערה והלהכה, ואינו אלא בגדר אמירה לעכו"ם, שאומר לו להנהיג האוטו בשבילו, נמצא דהוי שבות דשרי בביהש"מ לצורך מצוה ולצורך גדול (שטרוד ונתפו עליו), ואף את"ל שישבת הישראל עצמו באוטו הנוסע בשבת הוא איסור דרבנן וממילא נמצא שיש כאן שני שבותים א' אמירה לעכו"ם להנהיג האוטו, ב' שע"י ישיבתו הוא גורם לתוספות הבערה, אעפ"כ הא כתבנו בסי' שע"א שיותר לעבור בביהש"מ אף על שני שבותים.

אלא

שיזכור כשירצה לצאת מן האוטו שלא יפתח הוא בעצמו את הדלת שכידוע ע"כ נדלקת נר עלעקטערי בתוך האוטו (ואף שהפותח הדלת אינו מכוון לכך מ"מ הוי פסק"ר), אלא יבקש מהגוי המנהיגו שיפתחנו בעדו (דפסק"ר ע"י נכרי מותר בשבת).

וע' בדברינו בשו"ת נשמת שבת חלק ה' (סי' כ"ה) שכתבנו כעין זה בנוגע לנסוע לביתו עם טעקס"י, וכתבנו שם שיזכור שבצאתו מן אוט"ו של העכו"ם לא יקח עמו חפציו (רק אם יש לו מכוון מרובה או חפצים השוים הרבה יכול לבקש מהעכו"ם שיכניסוהו לו לתוך ביתו דהו"ל שבות דשבות במקום הפסד וממילא שזה מותר אף לאחר צאה"כ), וגם לא יטלטל מעות כדי לשלם לו רק יאמר לו ליקח מעצמו.

וכשנוסע ישתדל להסתיר פניו שלא יראו (בפרט יהודים) שיהודי נוסע עתה באוטו בעת כניסת השבת, שבעיני בני אדם הוא זלזול גדול לשבת, וע"ע בדברינו להלן בסי' שפ"ב בנוגע נסיעה ברכבת (טרע"ן) בשבת ובביהש"מ (אבל כשיסתיר עצמו שלא יראוהו הדבר נוטה שאין בזה זילותא).

מיהו כל זה כשהוא צורך גדול שיגיע לביתו (או שקשה לאשתו להשאר לחוד עם הילדים בביתו), אבל בלא"ה אם בדיעבד יוכל

לסדר עצמו בטוב שישא שהוא נמצא שם (ולא יפ יפריע את מנוחת השבת ב נכרי, דרק בעת צורך בביהש"מ (אלא שבדרך גדול לאדם שישבור

*

ואגב

מצא כאן מקומן עם נכרי, אבל אם מחלל שבת (ואם נסע ובינתיים שקעה החמה מן משום איסור ולפני עור ל איסור מסייע ידי עוברי נ יודע שאם יפסיק הנסיעה אחרת לנסוע עמו דשוב אעפ"כ אסור מ

*

סימן ז

שאלה - מהו כנ"ל מביתו ומשע כבר יהיה אחר זמן צו: לאחר זמן

תשובה - יש להו להקל (אנ

לו שם מאכלי שבו מער"ש או בעוד ביה לסמוך, לכאורה יש לא לשבות שבתו מנותק נ מצוות היום (כגון סעודה ותפלה בציבור וקרה"ת) שבות דאמירה לעכו"ם מצות עשה) כדקיי"ל שז מלאכה (דאורייתא) כדי לקיים מצות

26

לסדר עצמו בטוב שישאר על שבת בהמקום שהוא נמצא שם (ולא יפריע מנוחתו, וכן לא יפריע את מנוחת השבת בביתו) לא יסע אף ע"י נכרי, דרך בעת צורך גדול הקילו בשבות בביהש"ש (אלא שבדרך כלל זה חשיב צורך גדול לאדם שישבות שבתו בביתו).

*

ואגב מוצא כאן מקומו לעורר שכל זה לנסוע עם נכרי, אבל אסור לנסוע עם נהג יהודי מחלל שבת (ואם נסע עם יהודי מבעוד יום ובנתיים שקעה החמה כחוייב הוא לצאת מיד) משום איסור ולפני עור לא תתן ככשול, ומשום איסור מסייע ידי עוברי עבירה (ועל כן אף אם יודע שאם יפסיק הנסיעה יקבל תומ"י הזמנה אחרת לנסוע עמו דשוב ליכא משום ולפני עור אעפ"כ אסור משום מסייע).

*

סימן שע"ט

שאלה - מהו כנ"ל אם הוא רחוק הרבה מביתו ומשער שעד שיגיע לביתו כבר יהיה אחר זמן צאה"כ (ומהו לומר לו לאחר זמן צאה"כ).

תשובה - יש להחמיר, והסומך עצמו להקל (אם במקום המצאו אין לו שם מאכלי שבת וכו') כשאומר לו מער"ש או בעוד ביהש"ש יש לו על מה לסמוך, לכאורה יש לאסור אף כשע"כ יצטרך לשבות שבתו כנותק מביתו ולא יוכל לקיים מצוות היום (כגון סעודת שבת או מצות לח"מ ותפלה בציבור וקרה"ת) שהרי קיי"ל שלא הותר שבות דאמירה לעכו"ם אף במקום מצוה (וביטול מצות עשה) כדקיי"ל שאסור לומר לנכרי לעשות מלאכה (דאורייתא) כדי להוציא שופר לבני העיר לקיים מצות תקיעת שופר.

מיהו המיקל בכגון דא (שהעכו"ם יצטרך להנהיגו אחר זמן צאה"כ) יש לו על מה לסמוך כיון שהוא אומר להעכו"ם בעוד יום או בעוד ביהש"ש לעשות המלאכה, והוא על פי המבואר שו"ת השיב משה (סי' י', והוא תשו' נכדו בעל ייט"ל ז"ל) דבמקום מצוה (דרכים) יש להתיר לומר לעכו"ם בחול לעשות בשבת מלאכה דאורייתא (להדליק נר בשבת כבוקר כדי לומר תהלים וללמוד ברכים) כיון שהוא לצורך מצוה (דבער"ש אינו עובר על מצות שבתה מדרבנן רק ל"ת דמלאכה ונדחית מפני מצוה (ומצד דאף בשביל מצוה דיחיד), וכן בס' ישועות יעקב (סי' ט"ז סק"ג) בדיונו על הכנהג שעכו"ם מדליק נרות לצורך תפלת נעילה כ' דאינו מותר אא"כ ציווהו מער"ש (שאז אין איסור מצד עצם האמירה רק משום שהעכו"ם בשליחתו וזה יש להתיר לצורך מצוה) עיי"ש, וכן בשו"ת שו"מ (מהדו"ת ח"ב סי' י"ד) כ' שאין לכחות בהמצווין לעכו"ם מער"ש להדליק נר בכיהכ"נ להעומדים כלילות, [אבל בשו"ת מהרש"ם (ח"ה סי' מ"ו) מפקפק גם על זה דבמאירי מבואר דאף מער"ש אסור לצורך מצוה].

ועוד שהיות שהוא שעה"ד גדול לשבות על אם הדרך יש לצרף שיטת בעל העיטור (המובא בשו"ע סי' רע"א) שמתיר אמירה לעכו"ם בשבת לעשות איסור תורה בשביל סעודת שבת שס"ל דמותר אמירה לעכו"ם בשבת אף באיסור תורה בשביל צורך מצוה.

[ואם] לא נזדמן לו נכרי עד שכבר הגיע זמן צאה"כ נראה דאסור לבקש מנכרי להנהיגו ולהסיעו לביתו, אף כשע"כ יצטרך לשהות על משך השבת בבית מלון של עכו"ם שלא כמקום יהודים ולא יוכל להתפלל בציבור ולשמוע קרה"ת ואף אם גם לא יהי' לו שם יין לקידוש ולחם ללח"מ וסעודת שבת, וכמו שכתבנו בשו"ת נשמת שבת חלק ה' (לע"ע כרך ב') סי' ט"ז (והיינו כמובן כשאין שום חשש סכנה

בגדר אמירה בשבילו, נמצא לצורך מצוה, ואף את"ל, וע בשבת הוא שני שבותים, וכו', ב' שע"י, ה, אעפ"כ הא ביהש"ש אף

האוטו שלא דלת שכידוע האוטו (ואף הווי פסק"ד), פתחנו בעדו (בת).

חלק ה' (סי') לנסוע לביתו שבצאתו מן פציו (רק אם ה' הרבה יכול ביתו דהו"ל א שזה מותר ל מעות כדי לעצמו.

י שלא יראו די נוסע עתה זני אדם הוא להלן בס"י (י"ן) בשבת שלא יראוהו (א).

שיגיע לביתו ר לחוד עם דיעבד יוכל

בשהייתו שם), דלא נקטינן ולא סמכינן על שיטת בעל העיטור הנ"ל, אם לא כשהוא שעה"ד גדול מאוד שלא יהי' לו שם כלל מה לאכול, או שאר אי נעימות הכרוכים בשביתות האדם על אם הדרך כל היום, ככגון דא המיקל על סמך שיטת בעהע"ט אין מוחין שיש לו על מה לסמוך וכמו שכתבנו שם בנשמת שבת (סי' י"ז), כל שאינו יוצא חוץ לתחום, וטוב שיהי' ג"כ ע"י אמירה דאמירה כגון לבקש מהמשרה שישלחו לו אחר להסיעו (אף שלא נחשב ממש לאמירה דאמירה מאחר שהנכרי המסיעו עושהו בשכילו ע"י בדברינו בנשמ"ש ח"ה (כרך ב') סי' קי"ד קט"ו).

*

סימון ש"פ

7c שאלה - כנ"ל שנאנס והוא רחוק מביתו סמוך לחשיכה חוץ לתחום עירו אי מותר ליכנס לטעקס"י (מונית) של עכו"ם ולבקשו שיובילו לביתו אף שמובילו חוץ לאלפיים אמה (תחום שבת), ומהו חוץ לתחום של י"ב מיל.

תשובה - יש להקל בביהשמ"ש, כתבנו מזה בשו"ת נשמת שבת חלק ה' (לע"ע כרך ב') סי' כ"ו דאם המקום שהוא שם הוא חוץ לתחום עירו יותר מי"ב מיל שלהרבה פוסקים הוא דאורייתא, אעפ"כ לכאורה יש להקל שהרי הוא בעצמו אינו הולך ואינו עושה שום מעשה ורק העכו"ם עושה לו זאת שנושאו חוץ לתחום וכמבואר במג"א (סי' ש"ה סק"י) משם (רשב"ם) תוס' ורא"ש ומהרי"ק דבכה"ג אינו עובר על איסור תחומין, ואף שהמג"א מביא שם מהמהרלב"ח (סי' כ"ח) שהולק עליהו דבכה"ג עובר ישראל על איסור תחומין, מ"מ נראה דאף לדידיה מאחר שאין ישראל עושה מידי לא שייך לומר שהוא עובר על איסור תורה, והוא רק בכלל איסור אמירה לעכו"ם מאחר שאומר לעכו"ם

לעשות עמו מלאכה דאורייתא, נומה שאומך להעכו"ם לצאת חוץ לתחום של י"ב מיל כתבנו בנשמת שבת חלק ה' סי' נ' בדבר שיש בו מחלוקת הפוסקים אף שלהלכה מחמרינן כהסוברים שהוא דאורייתא מ"מ לענין אמירה לעכו"ם סמכינן על הפוסקים שהוא דרבנן, ועוד שהרבה אחרונים מקילים ע"י עכו"ם אפילו חוץ לתחום של י"ב אמה כמובא בדברינו שם ובסי' כ"ב שם].

אמנם באמת לא יועיל כלום שהרי בהגיעו למחוז הפצו לא יהא רשאי לצאת ממקומו חוץ לד' אמות (כיון שהוא מחוץ לתחום ממקום ששבת בביהשמ"ש), אם לא שהעכו"ם יכניסוהו אח"כ להבית והוא לא יצא מביתו משך כל השבת, שאז כולא ביתא שמוקפת מחיצות גמורות נחשב כולה כד' אמות ומותר לילך ככולה או שיכניסו למקום המעורב.

ואף שמד' הגמ' (עירובין דף מו ריש ע"א) משמע שדרך הילוך אינו קונה שביתה כלל (עיי"ש שמים בעבים מינד נידי ופירש"י כיון דניידי לא קנו שביתה) וכ"ה בשו"ע (סי' שצ"ז סט"ו, עיי"ש במ"ב סקל"ו) א"כ אם נוסע באוטו משך כל הזמן של כניסת שבת נמצא שכל זמן שלא נח לא קנה שביתה בשום מקום עד שיעמוד, וממילא שלא נסע חוץ לתחום [וע' במ"ב (כה"ל סוס"י ת"ד) שכן מבואר בחי' הרמב"ן והרשב"א דההולך בספינה משך כל ביהשמ"ש אף שהולכת בתוך עשרה טפחים סמוך לארץ אין בה משום יוצא חוץ לתחום] וא"כ כשהעכו"ם יעצור בשבילו בעירו או סמוך לביתו כדי להורידו נחשב כאילו שבת שם ויש לו אלפיים אמות משם, ואף שכי' המ"ב שם דמסתימת כל הפוסקים משמע דאפילו דרך הליכה קנה שביתה, נראה דהיינו דוקא לענין ספינה, משום ששייך בה הסברא דספינה מינה נייחא ומיא דקא מסגי תותה, משא"כ בנסיעה באוטו שלא שייך זה אולי באמת

אינו קונה שביתה בשום מקום זמן ביהשמ"ש עד שיע

אמנם למעשה לפי המציא לסמוך על זה דכמו

אוטו מבלי שיצטרך מוזמן ל הנסיעה (כגון בנר אדום, או המתנהל לאט לאט או שר וכדומה) ובאותה רגע שעצ וקונה שביתה שם ושוב אם כבר יצא חוץ ל

אלא שמסופקני אם משע

ביהשמ"ש קודם ודא להקל דבתוך זמן ביהשמ" תחומין כלל (ולא קנין / הפוסקים דתחומין אף יותר דרבנן והרי לא גזרו על שבו טרוד ונחפו עליו ולצורך

בשו"ע סי' תט"ו דבדיעב תחומין בביהשמ"ש עירובו למקום ביתו מותר לו לצא שביתה במקום ביתו, מיהו מיל דלהרבה פוסקים הוא להקל ע"י ישראל עצמו, על האדם בשבותים בביה סוף הדין דקניית שבותין ז זה אי אפשר לשנות, ומג השבת עצמו לילך חוץ מה ודוק, וידידי הגרשז"ב של לצרף להקל שיטת הרע"א דאין תחומין דאורייתא שאין לנו בזה"ז רה"ר דא תחומין דאורייתא עכ"ד, בתשובה אחרת שמאחר שגם בזה"ז איכא רה"ר שמ"ה בבה"ל) על כן בנוג הנעשית ע"י ישראל יש י

אינו קונה שביתה בשום מקום אם נוסע משך כל זמן ביהשמש עד שיעמוד מללכת.

אמנם

למעשה לפי המציאות כמעט מן הנמנע לסמוך על זה דכמעט אי אפשר להנהיג אוטו מבלי שיצטרך מזמן לזמן לעצור באמצע הנסיעה (כגון בנר אדום, או כשיש אוטו לפני המתנהל לאט לאט או שרוצה לעשות סיבוב וכדומה) ובאותה רגע שעצר (הרי אינו הולך) וקונה שביתה שם ושוב אם ממשיך לנסוע משם כבר יצא חוץ לתחומו.

אלא

שמסופקני אם משער שיגיע לביתו בעוד ביהשמש קודם ודאי צאה"כ אולי יכולין להקל דבתוך זמן ביהשמש אין כאן איסור תחומין כלל (ולא קנין שביתה) ולסמוך על הפוסקים דתחומין אף יותר מ"ב מיל אינו אלא דרבנן והרי לא גזרו על שבות בביהשמש כשהוא טרוד ונחפו עליו ולצורך גדול נתדע דמכואר בשו"ע סי' תט"ו דכדיעבד אם הניח עירובי תחומין בביהשמש עירובו עירוב], וא"כ כשיגיע למקום ביתו מותר לו לצאת מן האוטו ולקנות שביתה במקום ביתו, מיהו צ"ע לילך חוץ ל"ב מיל דלהרבה פוסקים הוא מה"ת וקשה לסמוך להקל ע"י הישראל עצמו, עוד זאת דאף שהקילו על האדם בשבותים בביהשמש, אבל סוף כל סוף הדין דקניית שבותין הוא בביהשמש עצמו זה אי אפשר לשנות, וממילא שאסור לו ביום השבת עצמו לילך חוץ מהתחום שלו בביהשמש ודוק, וידידי הגרשז"ב שליט"א העיר שאולי יש לצרף להקל שיטת הרע"א בהגהותיו (רס"י ת"ד) דאין תחומין דאורייתא בכרמלית וא"כ למ"ד שאין לנו בזה"ו רה"ר דאורייתא ה"ה שאין לנו תחומין דאורייתא עכ"ד, וצ"ע לפי מה שכתבנו בתשובה אחרת שמאחר שדעת הרבה פוסקים שגם בזה"ו איכא רה"ר דאורייתא (ע' מ"ב סי' שמ"ה ככה"ל) על כן בנוגע מידי דאורייתא בדבר הנעשית ע"י ישראל יש להחמיר שיש לנו רה"ר

דאורייתא בזה"ו א"כ ה"ה בזה, אמנם עדיין יש לנו ס"ס לאפקועי מאיסור תורה, והנ"ל הוסיף עוד שתלוי בפלוגתא דרבנותא אי רק היציאה מתוך הי"ב מיל הוא דאורייתא או"ד אף לאחר שכבר יצא כמה שהולך יותר מד' אמות הוא איסור תורה, וע' בדברינו להלן בסי' שפ"ב משם תשו' בת עין (ריינין).

ואף דכשנוסע חוץ לתחום עושה הנכרי בשבילו שני איסורים (הנהגת האוטו, ואיסור תחומין) מ"מ כתבנו בסי' שע"א דאף שני שבותים ביחד הותר בביהשמש, וה"ה בזה, וע' בסי' מלכים אומניך (פ"ג הערה י"א).

*

סימן שפ"א

שאלה - מי שהדליק נרות שבת וקיבל עליו את השבת האם מותר אח"כ לנסוע לביהכ"נ ע"י נהג נכרי (קאר-סערווי"ס שהמנהיג הוא נכרי).

תשובה - יש להקל, אף שלעיל בסי' שמ"ט כתבנו לדון אם לאחר הדלקת הנרות כבר נאסר האדם אף בשבותין (ואי חשיב כקבלת עיצומו של יום השבת) מ"מ הרי כתבנו לעיל בסי' שמ"ח שבנוגע שבות דאמירה לעכו"ם יש להקל אפילו אם כבר קיבל עליו את השבת (ואף אם כל הציבור כבר קיבלו עליהם את השבת) ומעתה יש לדון כמה שישראל יושב בטעקסי של נכרי ומבקש מהנכרי להסיעו למחוז חפצו אי זה חשיב שבות שע"י ישראל (שיש מקום לאסור לאחר קבלת שבת) או דילמא חשיב שבות ע"י נכרי דשרי לאחר קבל"ש, והנה לעיל בסי' שע"ח כתבנו לדון מה האיסור שישראל ישב באוטו שנכרי מנהיגו, דנהי שבדרך כלל המכונה מעכל יותר (בענזי"ן) ע"י ריבוי הנוסעים (וכובד המשקל של המשא שהאוטו נושא) שנמצא